

Taimekaitseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Taimekaitseaduse muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) väljatöötamine on tingitud vajadusest lahendada taimekaitseaduse (edaspidi *TaimKS*) rakendamisel tekkinud kitsaskohad.

Eelnõuga kavandatakse muudatused taimekaitsekoolituse regulatsioonis ning koolitusel osalemine muudetakse isikule paindlikumaks. Edaspidi on taimekaitsetunnistuse saamise peamiseks eelduseks mitte ainult taimekaitsekoolituse läbimine, vaid asjakohaste teadmiste olemasolu, mida kinnitab taimekaitsekoolituse eksami edukas sooritamine. Seoses sellega täpsustatakse, millised õigused annab isikule professionaalse kasutaja taimekaitsetunnistus, turustaja taimekaitsetunnistus ja nõustaja taimekaitsetunnistus. Muudatuse eesmärgiks on ühtlustada taimekaitsetunnistuste kasutamise praktikat.

Lisaks täiendatakse TaimKS-i võimalusega kasutada taimekaitsevahendit mehitamata õhusõidukilt. Taimekaitsevahendit lennukilt ja helikopterilt kasutada on endiselt keelatud, kuid asjakohaste kasutustingimuste täitmise korral võib taimekaitsevahendit pritsida taimekaitseadmega varustatud mehitamata õhusõidukilt ehk droonilt. Taimekaitsevahendi õhust pritsimise kohta kehtestatakse professionaalsele kasutajale teavitamiskohustus.

Samuti seotakse professionaalse kasutaja arvestuse pidamise kohustus selgemalt EL-i õigusega ning õigusselguse tagamiseks kehtestatakse ka rakendussäte, millega antakse isikule üleminekuajaks taimekaitsevahendi kasutamise üle arvestuse pidamiseks üksnes elektroonilisel kujul masinloetavas formaadis 1. jaanuariks 2027.

Ajakohastatakse taimekaitseadme mõistet, et võtta arvesse vahepeal toimunud tehnilist arengut. Ühtlasi leevendatakse taimekaitseadme tehnilise kontrolli tegija iga-aastast koolitusnõuet. Edaspidi peab taimekaitseadme tehnilise kontrolli tegija osalema igal aastal vähemalt ühel korral taimekaitseadme või selle tehnilise kontrolli alases õppetegevuses nagu infopäev, konverents või täienduskoolitus.

Riikliku järelevalve erimeetmena kehtestatakse kontrollteingu regulatsioon ning Põllumajandus- ja Toiduametile (edaspidi *PTA*) antakse õigus teha kontrolltehing, kui TaimKS-is või EL-i õigusaktis taimepassi ja selle väljaandmise, sealhulgas kaitstava piirkonna kohta sätestatud nõuete, taimekaitsevahendi loa olemasolu ning taimekaitsevahendi turulelaskmise ja turustamise kohta kehtestatud nõuete täitmise üle ei ole muul viisil võimalik järelevalvet teostada või see on oluliselt raskendatud ning kontrolltehing on vajalik ohu väljaselgitamiseks ja tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks.

Seaduse eelnõu sisaldab ka mõningaid tehnilisi korrastavaid muudatusi. Sealhulgas kavandatakse eelnõuga andmekaitsega seonduvate sätete ajakohastamine, et tagada isikuandmete asjakohane kaitse.

Eelnõuga kavandatavatest muudatustest mõjutatud sihtrühmadeks on nii taimetervise kui ka taimekaitse valdkonnas tegutsevad ettevõtjad, PTA, Maaelu Teadmuskeskus (edaspidi *METK*) ning Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*).

Taimekaitsevahendi õhust kasutamise kohta teavitamiskohustuse kehtestamine toob kaasa halduskoormuse vähese tõusu, kuid kuna tegemist on vaid lisavõimalusega taimekaitsevahendi kasutamiseks, siis ei ole halduskoormuse vähendamise meetmeid võetud. Taimekaitsevahendite kasutamise üle arvestuse pidamise kohustus kehtib taimekaitsevahendite professionaalsetele kasutajatele juba praegu. Arvestuse pidamise kohustus elektrooniliselt masinloetavas formaadis on seotud EL-i õiguse rakendamisega ning praegust halduskoormust ei suurenda. Riigi pakutava tasuta e-põlluraamatu teenusega on igale taimekaitsevahendi professionaalsele kasutajale loodud võimalus esitada andmeid võimalikult väikese halduskoormuse ja vähete kulutustega. Taimekaitsetunnistuse õigusliku tähenduse täpsustamise tulemusel tuleb koolitusasutustel analüüsida oma taimekaitsekoolituse programmi, seda korrigeerida ning esitada uuendatud versioon PTA-le heakskiitmiseks. Sama taimekaitsekoolituse programmi analüüsi käigus peab koolitusasutus otsustama, kas ta korraldab ainult koolitusi või on valmis läbi viima ka eksameid. See suurendab mõnel juhul ühekordselt taimekaitsekoolitusi korraldavate koolitusasutuste halduskoormust. Halduskoormuse tasakaalustamise reegli järgimiseks leevendatakse eelnõuga kavandatavate muudatustega taimekaitsevahendi tehnilise kontrolli tegijate iga-aastast koolitusnõuet ja taimekaitsevahendi turustaja, nõustaja ja kasutaja kohustusliku koolituse nõuet. Taimekaitsevahendi mõiste ajakohastamisel ja kontrolltehnika regulatsiooni kehtestamisel puudub mõju halduskoormusele.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi (edaspidi *ReM*) taimetervise osakonna taimetervise valdkonnajuht Marge Nõmmik (625 6530, marge.nommik@agri.ee), sama osakonna peaspetsialistid Veiko Kastanje (5898 1051, veiko.kastanje@agri.ee) ja Julia Viguro (5684 8668, julia.viguro@agri.ee). Eelnõule tegi juriidilise ekspertiisi ja seletuskirja kvaliteeti kontrollis ReM-i õigusosakonna nõunik Katrin Pööra (5696 3832, katrin.poor@agri.ee), keeleliselt toimetab eelnõu ja seletuskirja sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (5698 3427, leeni.kohal@agri.ee).

1.3 Märkused

Eelnõu ei ole seotud teiste menetluses olevate eelnõudega ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõu on seotud EL-i õiguse rakendamisega.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

Eelnõuga kavandatakse taimekaitsevahendi (RT I, 27.09.2023, 12) muutmine.

Seaduse rakendamine toetab „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030” alaeesmärgi „Tark ja kestlik põllumajandus, toidutootmine ja maaelu ning ohutu toit ja hoitud keskkond” saavutamist.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu eesmärk on lahendada TaimKS-i rakendamisel tekkinud kitsaskohad. Selleks ajakohastatakse ja tehakse muudatused nii taimetervise kui ka taimekaitse valdkonda

puudutavates sätetes. Alljärgnevalt on eelnõu sisu selgitatud eelnõuga kavandatavate olulisemate muudatuste kaupa.

Eelnõu ettevalmistamisele eelnes TaimKS-i ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse väljatöötamiskavatsuse¹ (edaspidi *TaimKS-i VTK*) koostamine. Seoseid TaimKS-i VTK-ga on vaadeldud iga muudatuse juures eraldi. Võrreldes TaimKS-i VTK-ga on eelnõust välja jäetud erinevate tasude ja riigilõivudega seonduvad muudatused.

2.1 Taimekaitsevahendi kasutamine õhusõidukilt

Võimalust kasutada taimekaitsevahendit õhusõidukilt ei analüüsitud TaimKS-i VTK-s. Kuna tegemist on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2009/128/EÜ² lubatud õhust pritsimise erandi ülevõtmisega Eesti õigusesse, ei olnud vajalik koostada väljatöötamiskavatsust, lähtudes HÕNTE § 1 lõike 2 punktist 2.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 9 kohaselt peavad liikmesriigid tagama õhust pritsimise keelustamise. Sama määruse artikli 3 punkti 5 kohaselt on õhust pritsimine defineeritud kui pestitsiididega töötlemine õhusõidukilt (lennuk või helikopter). Artikli 9 lõikes 2 kehtestatud erandjuhul taimekaitsevahendi õhust kasutamise võimalus oli ette nähtud juba Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ jõustudes 2009. aastal, kuid direktiivi ülevõtmisega Eesti õigusesse üle 2011. aastal õhust kasutamise erandit üle ei võetud. Sel ajal õhusõidukina käsitatavalt lennukilt või helikopterilt taimekaitsevahendi kasutamisel ei olnud Eesti oludes selgeid eeliseid seoses väiksema mõjuga inimeste ja loomade tervisele ning keskkonnale võrreldes taimekaitsevahendi kasutamisega maapinnalt. Samuti puudus Eestis varasem taimekaitsevahendi õhusõidukilt kasutamise praktika.

Käesoleval ajal lubavad mõned liikmesriigid eeltingimuste täitmise korral (sh taimekaitsevahendi eriloa alusel) kasutada taimekaitsevahendit mehitamata õhusõidukilt. Nende liikmesriikide hulka kuuluvad Bulgaaria, Hispaania, Saksamaa, Kreeka, Luksemburg, Slovakkia ja Soome. Vastav regulatsioon on muutmisel Poolas ja Slovakkias. Tehnoloogia arengu tulemusel on mehitamata õhusõiduki abil võimalik olulisel määral vähendada üleüldist taimekaitsevahendite kasutamist, CO²-heidet ja taimekaitsevahendite kasutamisega kaasnevat mõjusid (näiteks professionaalse kasutaja tervis, rasketehnika surve põllumuldadele, kohalike teede säästmine). Võib prognoosida, et mehitamata õhusõidukid ei asenda maapinnalt kasutatavaid taimekaitsevahendite kasutamist, kuid nende kasutamisel võib teatud tingimustel olla arvestatav eelis, näiteks üksikute taimekahjustajate kollete tõrjumisel suuremal maa-alal, liiga pehme mulla, kõrge taimekultuuri korral või muudel juhtudel.

Uut tüüpi seadmete ehk mehitamata õhusõidukite kasutuselevõtmise lubamiseks taimekaitsevahendi kasutamisel on soovi avaldanud mitmed osapooled (nt Eesti Maaülikool, kes on jätkusuutlike põllumajanduspraktikate väljatöötaja, samuti põllumajandusseadmete edasimüüjad ja põllumajandustootjad).

Ühest küljest otsivad põllumajandustootjad uusi tehnoloogilisi lahendusi, mis võimaldaksid muutunud ilmastikuoludele tõhusalt reageerida, teisalt võimalust vähendada taimekaitsevahendite kasutamist täpsema kasutuse abil. Taimekaitsevahendi kasutamisel õhusõidukilt on võrreldes maapinnalt kasutatavate taimekaitsevahendite kasutamisega väiksem keskkonnamõju, mistõttu nähakse mehitamata õhusõidukite kasutusel potentsiaali.

¹ Eelnõude Infosüsteemi toimik nr 23-0256. <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/35d145f9-6925-4c2a-8072-7ab6cd780acc>

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv [2009/128/EÜ](https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/128/oj), millega kehtestatakse ühenduse tegevusraamistik pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks

Põllumajandustootjatel³, sealhulgas Eesti põllumajandusettevõtjatel on üha suurem huvi uue tehnoloogia vastu, mida kinnitavad korduvad pöördumised ministeeriumi poole ja erinevad infopäevad. Arvestades, et tegemist on uut tüüpi kasutusviisiga, siis on järelevalveasutusel põhjendatud omada täpset teavet töödeldava piirkonna ja kasutatud taimekaitsevahendi kohta, et vajaduse korral rakendada lisameetmeid riskide vähendamiseks (näiteks kasutustingimused, triivi vähendamine ja muud). Kui tugineda teiste riikide senisele kogemusele mehitamata õhusõidukilt taimekaitsevahendi kasutamisel, siis on optimaalne taimekaitsevahendi õhusõidukilt kasutamise kõrgus enamasti paar meetrit taimekultuurist. Kuid arvestades, et õhusõidukitel on tehniline võimekus lennata oluliselt kõrgemal tavalise taimekaitsepritsi töökõrgusest, siis peab õhusõidukilt kasutada kavandatava taimekaitsevahendi kohta olema tehtud täiendav riskihindamine ning sellel peab olema asjakohane luba, milles on kindlaks määratud ka õhust kasutamise tingimused. Samuti on Majandusliku Arengu ja Koostöö Organisatsiooni juures (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) loodud selle teema jaoks eraldi töögrupp ja erinevate töörühmade töö tulemusel on valminud asjakohased parimate tavade juhendid⁴. Euroopa Komisjon kaardistas 2024. aastal sektori murekohad, mida tuleb EL-i õigusaktides lihtsustada⁵, muu hulgas on mainitud vajadust lihtsustada Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi artikli 9 kohast menetlust.

Lisaks eespool toodule võib õhust kasutada üksnes õhust kasutamiseks lubatud taimekaitsevahendit (artikli 9 lõike 2 punkt c)). 2025. aastal puuduvad nii EL-i põhjatoonid kui ka Eestis sellised taimekaitsevahendid. Taimekaitsevahendi turule laskmiseks läbi viidava hindamise käigus tuleb pädeval asutusel taimekaitsevahendi õhust kasutamiseks kindlaks määrata nõuded kasutatavate taimekaitseseadmete kohta, meetmed võimalike riskide, triivi ja soovimatute mõjude vähendamiseks. Seega kehtib endiselt keeld kasutada taimekaitsevahendit lennukilt või helikopterilt, kuid riskivähendamise meetmete rakendamise korral on võimalik kohaldada erandit taimekaitsevahendi kasutamiseks mehitamata õhusõidukilt. Riskivähendamise meetmeteks on eelnõuga kavandatavate muudatuste kohaselt nii-öelda kasutajapiirang, mille kohaselt saab taimekaitsevahendit mehitamata õhusõidukilt kasutada üksnes professionaalne kasutaja, ja tootepiirang, mille kohaselt võib kasutada üksnes sellist taimekaitsevahendit, mille turulelaskmise loas on määratud ka selle spetsiifilised kasutamise nõuded.

Taimekaitsevahendi õhust kasutamiseks kehtestatakse **professionaalsele kasutajale teavitamiskohustus**. Selle järgi esitab professionaalne kasutaja üks kord hooaja (vegetatsiooniperioodi) jooksul enne taimekaitsevahendi õhust kasutamist PTA-le andmed asjakohase ala, taimekultuuri nimetuse, millel kavatakse taimekaitsevahendit kasutada, ja eeldatavate tõrjutavate taimekahjustajate kohta.

Teavitamiskohustuse kehtestamisega võetakse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 9 lõige 4, mille kohaselt esitab professionaalne kasutaja, kes soovib pestitsiide õhust pritsida, pädevale asutusele taotluse kiita heaks töötlemiskava, millele on lisatud tõendid selle kohta, et samas artiklis osutatud tingimused on täidetud⁶. Koosõlas heakskiidetud töötlemiskavaga esitatakse pädevale asutusele taotlus taimekaitsevahendi õhust pritsimiseks. See sisaldab teavet pritsimise eeldatava aja ning kasutatavate taimekaitsevahendite koguste ja liigi kohta. Kuigi direktiivi sõnastusest võib esmapilgul

³ „In Moldova, agricultural drones are used more and more by farmers“ UNDP:2022 <https://www.undp.org/european-union/stories/moldova-agricultural-drones-are-used-more-and-more-farmers>

⁴ Best Management Practices for Safe and Effective Application of Pesticides Using Unmanned Aerial Spray Systems <https://uapastf.com/wp-content/uploads/2024/09/MASTER-UAPASTF-BMP-final-Sept-2024.pdf>

⁵ Euroopa Komisjoni töödokument. 10.12.2024. Simplification measures for farmers. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024SC0360>

⁶ Osundatud tingimused on lahti kirjutatud eespool sama põhjenduse alguses.

järeldada, et tegemist on loakohustusega tegevusega, siis eelnõu väljatöötamise käigus leiti, et direktiivist tulenevad taimekaitsevahendi õhust pritsimise nõuded (erandjuhud) on täidetud asjaomase taimekaitsevahendi eriloa ja riigisiseste taimekaitsevahendi kasutamise nõuete täitmisega. Iga turule lastud taimekaitsevahendi kasutamise tingimused määrab kindlaks PTA. Seega ei ole põhjendatud kohustada isikut lisaks tõendama direktiivis sätestatud nõuete täitmist ning esitama taimekaitsevahendi õhust kasutamiseks tõendeid asjaolude kohta, millest järelevalveasutus on juba teadlik. Eelneva alusel otsustati isiku jaoks vähem koormava piirangu kasuks ning taimekaitsevahendi õhust kasutamiseks kehtestatakse teavitamiskohustus.

Avalikuks huviks ehk ühiskondlikuks hüveks, mille kaitseks teavitamiskohustus seatakse, on inimese ja looma elu või tervis ning keskkonna ohutus⁷, mida taimekaitsevahendi kasutamise nõuete rikkumise korral võidakse kahjustada. Teavitamiskohustuse kehtestamisega piiratakse põhiseaduse §-s 31 kehtestatud ettevõtlusvabadust. Piirangu sisuks on professionaalse kasutaja kohustus teavitada PTA-d enne taimekaitsevahendi õhust kasutamist oma kavatsusest. Tegemist on lihtsa seadusereservatsiooniga põhiõigusega ning seadusandjal on võimalik seada ettevõtlusega tegelemisele piiranguid ning piirangute kehtestamiseks piisab mõistlikust põhjusest⁸. Riivet võib siiski väheseks pidada, kuna teavitamiskohustus ei piira kõnealuse tegevusega alustamist.

2.2 Taimekaitsekoolituse ja -tunnistuse regulatsiooni ajakohastamine

TaimKS-i VTK-s analüüsitud taimekaitsekoolituse sätete ajakohastamise lahendusvariantides oli välja pakutud, et enne taimekaitsekoolitusel osalemist peab isik läbima pädeva asutuse poolt heakskiidetud (veebipõhise) ettevalmistuskoolituse. Erandina oli täienduskoolitusel osalemine vabatahtlik sellisele professionaalsele kasutajale, kes on läbinud taimekasvatusalase tasemeõppe. Nimetatud ettevalmistuskoolitus (aluskoostitus) oli plaanis liita üheks koolituseks kõikide koolituse sihtrühmade puhul. Taimekaitsetunnistuse kehtivuse pikendamine oleks võimalik juhul, kui eksam on edukalt sooritatud enne eelmise tunnistuse kehtivusaja lõppemist. Taimekaitsetunnistuse taotlemiseks peeti sobilikuks positiivset eksamitulemust tingimusel, et eksam on sooritatud mitte rohkem kui kuus kuud tagasi. Taimekaitsetunnistus oleks dokument, mis tõendab, et turustaja võib turustada ning professionaalne kasutaja ja nõustaja võivad turustada, osta ja kasutada kõiki taimekaitsevahendeid peale väga mürgiste. Isikul võib olla ainult üks kehtiv taimekaitsetunnistus.

Eelnõuga kavandatav muudatus erineb TaimKS-i VTK-s analüüsitud probleemi lahendusest muuta täienduskoolituse läbimine vabatahtlikuks ainult professionaalsele kasutajale taimekasvatusalase tasemeõppe olemasolul, kuna selgus, et selle lahenduse rakendamine on ülemäära keeruline ning selline nõue ei ole proportsionaalne vajadusega reguleerida kutsetegevust. Seetõttu otsustati edaspidi võimaldada isikutel soovi korral osaleda eksamil ilma eelnevalt taimekaitsekoolitust läbimata. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 7 lõike 2 kohaselt on taimekaitsetunnistuse saamiseks oluline piisavate teadmiste olemasolu. Seega ei ole põhjendatud seada eksamile pääsemise eelduseks üksnes kindlas õppevormis osalemist. Edaspidi saavad isikud asjakohaseid teadmisi omandada kas iseseisvalt, töökogemuse kaudu, erialase hariduse omandamisel või taimekaitsekoolituse läbimise teel. Kavandatav muudatus võimaldab saavutada järgmisi eesmärke: isikute aja ja raha kokkuhoid, paindlikkuse suurendamine teadmiste omandamisel ja korduva õppe välistamine, tunnistuse saamine mõistliku aja jooksul.

⁷ Avaliku huvi sõnastamisel on lähtutud: K. Ikkonen. Avalik huvi kui määratlemata õigusmõiste. – *Juridica* 2005, nr 3, lk 187–199.

⁸ Riigikohtu 11. aprilli 2016. a otsus nr [3-3-1-75-15](#), p 19

Eelnõuga kavandatavate muudatustega täpsustatakse taimekaitsetunnistuse õiguslikku tähendust ning määratakse, millised õigused annab taimekaitsevahendi turustajale, professionaalsele kasutajale ja nõustajale antud tunnistus. Täienduse eesmärgiks on iga sihtrühma jaoks täpselt piiritleda taimekaitsetunnistuse tähendus. Seoses sellega täiendatakse taimekaitsetunnistuse kehtetuks tunnistamise aluseid. Edaspidi võib isikul olla ainult üks kehtiv taimekaitsetunnistus. Muudatuse tegemise eesmärgiks on saavutada õigusselgus ja ühtne praktika taimekaitsetunnistusega kaasnevate õiguste kasutamisel.

Taimekaitsekoolituse korraldajad ja sektori esindajad juhtisid korduvalt tähelepanu probleemsele nõudele, et täienduskoolitus tuleb läbida kolm kuud enne senise taimekaitsetunnistuse kehtivuse lõppemist, kuna selle tähtaja jooksul ei ole vahel võimalik leida sobivat koolitust. TaimKS-i VTK-s kirjeldati eelmainitud kitsaskoha lahendamise võimalusena uue nõude kehtestamist, mille kohaselt oleks taimekaitsetunnistuse taotlemise aluseks positiivne eksamitulemus eeldusel, et eksami sooritamisel ei ole möödunud rohkem kui kuus kuud. Eelnõu väljatöötamise käigus loobuti uue (pikema) perioodi sätestamisest (TaimKS § 79 lõige 3 tunnistatakse kehtetuks) ning edaspidi on taimekaitsetunnistuse omajal selle kehtivusaja lõppemisel võimalik sooritada eksam temale sobival ajal. Samas tuleb tal arvestada, et uue taimekaitsetunnistuse väljastamisel tunnistatakse kehtiv tunnistus kehtetuks ning edaspidi saab isikul olla ainult üks taimekaitsetunnistus.

TaimKS-i VTK-s analüüsiti ka taimekaitse valdkonda sissejuhatava veebikoolituse pakkumise võimalust, mis võimaldaks isikul, sealhulgas tavakasutajal iseseisvalt läbida koolitus veebipõhiselt endale sobivas tempos, asukohas ning erinevaid tehnoloogilisi võimalusi kasutades. Arvestades ühtse riiklikult koostatava veebikoolituse sisu loomisega, ajakohastamisega ja selleks vajaliku IT arendusega kaasnevaid kulusid ning lähtudes riigi majanduslikust olukorrast, otsustati piirduda veebikoolituse aluse sätestamisega. Tulevikus saab seda ideed rahaliste vahendite olemasolul ellu viia ning samuti on võimalus eraettevõtjatel või koolitusasutustel korraldada veebipõhiseid koolitusi, mis sobivad ka üldsusele kasutamiseks.

2.3 Taimekaitsevahendi kasutamise üle arvestuse pidamine

TaimKS-i kohaselt peab isik, kes kasutab taimekaitsevahendit oma majandustegevuses, kasutatud taimekaitsevahendi üle arvestust paber kandjal või elektrooniliselt. Taimekaitsevahendi kasutamise teenuse tellimise korral peab teenuse saaja lisaks arvestust teenuse osutaja kohta. Kuna arvestust peetakse nii paber kandjal kui ka elektrooniliselt, siis selleks, et tagada kogu EL-is säilitatavate andmete piisav ja ühetaoline kvaliteet, võttis komisjon vastu rakendusmääruse (EL) 2023/564⁹, millega kehtestatakse professionaalsete kasutajate poolt säilitatavate taimekaitsevahendite andmete sisu ja vorming. Rakendusmääruse kohaselt peab professionaalne kasutaja taimekaitsevahendi kasutamise üle arvestust üksnes elektroonilisel kujul ja masinloetavas formaadis. Kuna tegemist on EL-i õiguse rakendamisega, siis tuginedes HÕNTE § 1 lõike 2 punktile 2, ei analüüsitud seda TaimKS-i VTK-s.

Nimetatud rakendusmäärust täiendati komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2025/2203¹⁰ ning liikmesriikidele anti võimalus kohaldada professionaalse kasutaja kohustust pidada arvestust üksnes elektroonilisel kujul masinloetavas formaadis alates 1. jaanuarist 2027.

⁹ Komisjoni rakendusmäärus ([EL\) 2023/564](#), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 kohaselt professionaalsete kasutajate poolt säilitatavate taimekaitsevahendite käsitlevate andmete sisu ja vormingu kohta

¹⁰ Komisjoni rakendusmäärus (EL) [2025/2203](#), millega muudetakse rakendusmäärust (EL) 2023/564 seoses professionaalsete kasutajate poolt säilitatavate taimekaitsevahendite käsitlevate andmete ülekandmisega elektroonilisse vormingusse

Kuigi taimekaitsevahendite kasutamise andmete üle arvestuse pidamine ei ole professionaalsetele kasutajatele, sealhulgas põllumajandusega tegelevatele isikutele uus nõue, siis mõjutab see kõige rohkem neid põllumajandusega tegelevaid professionaalseid kasutajaid, kes peavad põlluraamatut ja täidavad seega ka taimekaitsevahendite kasutamise andmete üle arvestuse pidamise kohustust paber kandjal. TaimKS-i § 78 lõike 6 kohaselt peab isik, kes kasutab taimekaitsevahendit oma majandustegevuses, kasutatud taimekaitsevahendi üle arvestust paber kandjal või elektrooniliselt. Veeseaduse¹¹ kohaselt on põllumajandusega tegelevale isikule põlluraamatu pidamine kohustuslik ning seda võib pidada nii paber kandjal kui ka elektrooniliselt. Eeltoodu võib osale professionaalsetele kasutajatele tuua kaasa kohustuse säilitada andmeid erinevates süsteemides, see tähendab, et juhul, kui põlluraamatut peetakse paber kandjal või mittemasinloetavas elektroonilises vormingus, siis tuleb tagada ka andmete säilitamine sobivas formaadis. Samuti võivad algandmed taimekaitsevahendi kasutamise kohta olla rakendusmääruse kohaselt ka mõnes muus formaadis, kuid 30 päeva jooksul alates taimekaitsevahendi kasutamise päevast, kui mõne teise õigusaktiga ei ole sätestatud teisiti, tuleb need kanda rakendusmääruse kohasesse formaati. Andmete elektrooniliseks säilitamiseks saab professionaalne kasutaja kõige mugavamalt kasutada eratarkvara ja ka PRIA hallatavat e-põlluraamatut.

2.4 Taimekaitsevahendite tehnilise kontrolli tegija koolitus

TaimKS-i VTK-s oli taimekaitsevahendite käsitlevate sätete ajakohastamisel eelistatud lahendusvariandiks riigisiseste taimekaitsevahendite tehniliste kontrollide tegemise kohustuse üleandmine METK-ile, jättes talle võimaluse kaasata ka seniseid teenusepakkujaid. Samuti oli plaanis loobuda tehnilise kontrolli tegijate iga-aastasest koolitusnõudest, mille asemel pidi METK tagama, et asjaomastel isikutel on vajalik ajakohane kvalifikatsioon või asjakohased teadmised.

METK-ile taimekaitsevahendite tehniliste kontrollide tegemise kohustuse üleandmisest otsustati loobuda, tuginedes TaimKS-i VTK kooskõlastamise käigus saadud tagasisidele. Tagasisides rõhutati, et taimekaitsevahendite omanike jaoks on oluline, et turul oleks erinevaid teenusepakkujaid, et oleks tagatud teenuse kiirus ja piirkondlik katvus. Kui on vaja keset hooaega kiirelt pritsi testida, siis mitmete teenusepakkujate hulgast on võimalik leida keegi, kes saab kohe reageerida. Taimekaitsevahendite testimise jätkamine üksnes METK-i pädevusse on ebapiisav ega pruugi tagada ühtlast ning operatiivset teenuse osutamist.

Tuginedes TaimKS-i VTK kooskõlastamise käigus saadud tagasisidele, otsustati tehnilise kontrolli tegijate iga-aastasest täienduskoolituse nõudest mitte loobuda ning muuta eelnõuga kavandatava muudatusega nõude täitmise paindlikumaks. Edaspidi peab taimekaitsevahendite tehnilise kontrolli tegija osalema igal aastal vähemalt ühes taimekaitsevahendite või selle tehnilise kontrolli alases õpetegevuses nagu infopäeval, konverentsil või täienduskoolitusel.

Muudatuse tegemisega lahendatakse TaimKS-i VTK-s kirjeldatud probleem, mille järgi võib mõnel tehnilise kontrolli tegijal jääda iga-aastane kohustuslik koolitus läbimata, kuna selleks ei leita sobivat aega. Võimalus osaleda erineval taimekaitsevahendite või selle tehnilise kontrolli käsitleval koolitusel tagab tehnilise kontrolli tegijale võimaluse ajakohastada oma teadmisi jooksvalt ja sobivaimas valdkonnas. Samas annab see ka kindluse, et tegevusega jätkamiseks võetakse arvesse erinevaid teadmiste omandamise viise, mitte üksnes kindlas vormis ja kitsa ajaraamiga täienduskoolitust.

¹¹ [RT I, 08.07.2025, 70](#)

2.5 Kontrolltehing

TaimKS-i VTK-s analüüsiti kontrollteingu tegemisega seonduvat ning leiti, et mitteregulatiivsete lahendustega ei saa täita Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625¹² (edaspidi *ametliku kontrolli määrus*) artikli 36 lõikest 1 tulenevat kohustust, mille kohaselt võib pädev asutus ametliku kontrolli tegemiseks kasutada ettevõtjalt anonüümselt tellitud proove, kui kaupa müüakse sidevahendi kaudu. Seega valiti regulatiivne probleemilahendus ja sõnastati kontrollteingu tegemise alused.

Komisjoni teatise (C/2024/6481) ametliku kontrolli määruse rakendamise kohta punktis 2.1.1, mis käsitleb e-kaubanduse ametlikku kontrolli, on sätestatud järgmist. „/.../ liikmesriikidel on üldine kohustus kehtestada riskipõhise ametliku kontrolli süsteem (ametliku kontrolli määruse artikkel 9). Kui see on ametliku kontrolli määruse artikli 1 lõikes 2 osutatud normide täitmise kindlakstegemiseks vajalik, peavad pädevad asutused ametlikult kontrollima „loomi ja kaupu kõikides tootmis-, töötlemis-, turustamis- ja kasutamisetappides“; „aineid, materjale ja muid objekte, mis võivad mõjutada loomade ja kaupade omadusi või loomade tervist, ja nende vastavust kohaldatavatele nõuetele kõikides tootmis-, töötlemis-, turustamis- ja kasutamisetappides“ ning „ettevõtjate tegevust, sealhulgas loomapidamist, seadmeid, transpordivahendeid, valdusi ja muid nende kontrolli all olevaid kohti ja nende ümbrust, ning seonduvaid dokumente“ (ametliku kontrolli määruse artikli 10 lõige 1). Ametlik kontroll võib seega puudutada sidevahendite kaudu müügiks pakutavaid loomi ja kaupu ning ettevõtjaid seoses sidevahendite kaudu toimuva tegevusega.“¹³

PTA võib TaimKS-is sätestatud nõuete kontrollimisel riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada korraaitseaduse¹⁴ alusel järgmisi riikliku järelevalve erimeetmeid: küsitlemine ja dokumentide nõudmine, isikusamasuse tuvastamine, vallasaaja läbivaatamine ning valdusesse sisenemine. Nimetatud erimeetmed ei võimalda PTA-l kontrollida TaimKS-i nõuete täitmist taimede, taimsete saaduste, muude objektide ning taimekaitsevahendite müümise ajal müügikohas, veebipoes või sotsiaalmeedias.

Inimese ja looma tervise ning keskkonna ohutuse tagamiseks on oluline, et järelevalve oleks korraldatud ühtmoodi tõhusalt nii veebis kui ka kohapeal toimuva tegevuse üle. Seetõttu kavandatakse eelnõuga anda PTA-le õigus teha kontrolltehing ametliku kontrolli määruses kehtestatud nõuete täitmise üle ametliku kontrolli tegemiseks. Regulatsiooni väljatöötamisel on eeskujul võetud eriseadustest, milles on samuti kehtestatud kontrollteingu regulatsioon. PTA teeb riiklikku järelevalvet toote nõuetele vastavuse seaduse¹⁵ § 50 lõike 6 kohaselt EL-i väetisetoodetele kehtestatud nõuete täitmise üle. Seetõttu on kontrollteingu regulatsiooni lisamisel TaimKS-i arvestatud vajadusega hoida järelevalvetegevused ja selle korraldus vähemalt ühe asutuse jaoks ühetaolised. Selliselt suureneb ka kontrollteingu erimeedet rakendava järelevalveasutuse teadlikkus ja asjatundlikkus.

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) [2017/625](#), mis käsitleb ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid, mida tehakse eesmärgiga tagada toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamine, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 999/2001, (EÜ) nr 396/2005, (EÜ) nr 1069/2009, (EÜ) nr 1107/2009, (EL) nr 1151/2012, (EL) nr 652/2014, (EL) 2016/429 ja (EL) 2016/2031, nõukogu määruseid (EÜ) nr 1/2005 ja (EÜ) nr 1099/2009 ning nõukogu direktiive 98/58/EÜ, 1999/74/EÜ, 2007/43/EÜ, 2008/119/EÜ ja 2008/120/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 854/2004 ja (EÜ) nr 882/2004, nõukogu direktiivid 89/608/EMÜ, 89/662/EMÜ, 90/425/EMÜ, 91/496/EMÜ, 96/23/EÜ, 96/93/EÜ ja 97/78/EÜ ja nõukogu otsus 92/438/EMÜ

¹³ Komisjoni teatis ([C/2024/6481](#)) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625 (ametliku kontrolli määrus) rakendamise kohta, punkt 2.1.1

¹⁴ [RT I, 14.03.2023, 29](#)

¹⁵ [RT I, 20.11.2024, 8](#)

Kontrolltehingut kui varjatud iseloomuga järelevalve erimeedet ei näe ette korrakaitseseadus, kuid kontrolltehinguga seonduv on reguleeritud mitmes riiklikku järelevalvet käsitlevas eriseaduses. Kontrollteingu mõiste ja selle tegemise alused ning kord on sätestatud jäätmeseaduse (JäätS) § 119² lõigetes 4–8, tarbijakaitseaduse (TKS) §-s 63, lõhkematerjaliseaduse (LMS) §-s 43, toote nõuetele vastavuse seaduse (TNVS) § 53 lõigetes 3–7, alkoholiseaduse (AS) §-s 52¹ ja tubakaseaduse (TubS) §-s 33².¹⁶ Riikliku järelevalve menetluse käigus kogutud tõendi lubatavuse hindamisel vääртеomenetluses tuleb arvestada aga ka seda, et põhiõigustesse sekkuva järelevalvemenetluse toimingute tegemiseks peab täidesaatva võimu esindajal olema seaduslik alus.¹⁷

Võib eeldada, et kontrollteingu tegemise õigusega kaasneb ka teatav ennetav element järelevalves, kuna teadmine sellisest erimeetmest võib isiku käitumist nõuete järgimisel positiivselt mõjutada. Kontrollteingu regulatsiooni väljatöötamise üheks kandvaks ideeks on võimalus teha järelevalvet olukorras, kus turustaja käitub ametnikuga nagu iga teise ostjaga ega ürita rakendada teistsuguseid müügivõtteid.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/2031¹⁸ (edaspidi *taimetervise määrus*) kohaselt peab kaugmüügi teel turustatava taimega olema kaasas taimepass, mis on sama määruse artikli 78 kohaselt ametlik etikett, mis on vajalik taimede, taimsete saaduste ja muude objektide vedamisel liidu territooriumil ning kohaldatavuse korral nende sissetoomisel kaitstavatesse piirkondadesse ja nendes vedamisel. Taimepassiga tõendatakse, et taimede, taimsete saaduste ja muude objektide kaitstavatesse piirkondadesse sissetoomise ja nendes vedamise kohta sätestatud nõuded on täidetud, ning taimepassi sisu ja vorm vastab taimetervise määruses sätestatule. Kaugmüügi teel müüdavate taimede, taimsete saaduste ning muude objektide ja taimekaitsevahendite nõuetekohasuse kontrolliks kontrollteingu tegemise õigus võimaldaks PTA-l eespool nimetatud nõuete täitmist kontrollida. Tulenevalt sellest, et Eesti on alates 2005. aasta 15. maist tunnistanud viljapuu-bakterpõletiku tekitaja *Erwinia amylovora* suhtes kaitstavaks piirkonnaks, on teatud taimede liikumisel ka erinõuded. See tähendab, et näiteks õunapuu ja pirnipuu istikuid ning teiste kahjustajate peremeestaimede istikuid ostes peab veenduma, et taimedel oleks alati küljes taimepass, millel on peal märge „PZ Erwinia amylovora“ või „PZ ERWIAM“. See tagab, et istikud pärinevad viljapuu-bakterpõletiku vabast piirkonnast ning Eestis toodetud istikute puhul kontrollitud tootmiskohast, kus on igal aastal viljapuu-bakterpõletiku määramiseks proovid võetud. Nimetatud kahjustajat peetakse üheks ohtlikumaks viljapuude haiguseks maailmas, sest haigus võib väga kiirelt hävitada suure hulga taimi ja selle leviku peatamine on keeruline. Kuna selle taimekahjustaja puhul on soodsate tingimuste tõttu oht levida Eestisse, tuleb eriti hoolsalt jälgida kaitstava piirkonnaga kaasnevate nõuete täitmist.

Taimekaitsevahendite puhul on kontrolltehing oluline ebaseaduslike taimekaitsevahendite väljaselgitamiseks, aga ka selleks, et kontrollida, kas taimekaitsevahendi turustaja järgib taimekaitsevahendi turustamise nõudeid, sealhulgas seda, kas professionaalsele kasutajale ettenähtud taimekaitsevahendi turustamisel kontrollitakse taimekaitsetunnistuse olemasolu. Eestis tohib turustada ja kasutada üksnes neid taimekaitsevahendeid, mis on kantud taimekaitsevahendite registrisse ja mis on konkreetselt kasutuselaks turule lubatud. Kõnealune

¹⁶ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 9. veebruari 2021. a otsus nr [4-20-1588](#), punkt 24

¹⁷ Samas, punkt 19

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ([EL](#)) [2016/2031](#), mis käsitleb taimekahjustajate vastaseid kaitsemeetmeid, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) nr 228/2013, (EL) nr 652/2014 ja (EL) nr 1143/2014 ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 69/464/EMÜ, 74/647/EMÜ, 93/85/EMÜ, 98/57/EÜ, 2000/29/EÜ, 2006/91/EÜ ja 2007/33/EÜ (ELT L 317, 23.11.2016, lk 4–104)

luba puudub üldjuhul kolmandast riigist ja ka teisest EL-i riigist toodud või kaugmüügi teel tellitud taimekaitsevahendite puhul. Taimekaitsevahend, mis ei ole kantud asjakohasesse registrisse ja millel ei ole luba, on ebaseaduslik taimekaitsevahend. Samuti on ebaseaduslik taimekaitsevahend võltsitud toode, mis sarnaneb välimuselt originaaltootega. Kuna sellist taimekaitsevahendit ja selle omadusi ei ole hinnatud, siis ei ole ka teada selle efektiivsus ja keemiline koostis, mistõttu on selle kasutamisel otsene oht inimese ja looma tervisele ning keskkonnale. Enamik Eestis kasutada lubatud taimekaitsevahendeid on mõeldud üksnes professionaalseks kasutamiseks. Sellise taimekaitsevahendi kasutamiseks peab isik olema omandanud asjakohased teadmised ja tal peab olema taimekaitsetunnistus. Sellist taimekaitsevahendit peab olema võimalik osta üksnes asjaomase tunnistuse esitamisel. Kaugmüügi teel turustatavate taimede, taimsete saaduste, muude objektide ja taimekaitsevahendite ning nende turustamise nõuetekohasust ei ole võimalik kontrollida ilma kontrolltehingut tegemata. Veebipoes võib küll olla nähtav teave nõutavate dokumentide kohta, kuid nende olemasolu (kas toote kohta on väljastatud taimepass, taimekaitsevahendi luba või paralleelse kaubanduse luba), nõuetekohasust (näiteks kas taimepassi sisu ja vorm vastavad nõuetele) ja seda, kas näiteks Eestis turustada keelatud toodete Eestisse saatmisest keeldutakse (näiteks Eestisse kui kaitstavasse piirkonda ei ole lubatud tellitud taime sisse vedada või tellitud taimekaitsevahend ei ole kantud taimekaitsevahendite registrisse), ei ole võimalik kontrollida muud moodi kui kontrolltehingut tehes.

EL-is, sealhulgas Eestis on põllumajandustootjate mureks erinevatel taimekultuuridel kasutatavate taimekaitsevahendite väike valik. Samuti suureneb kliimamuutusest tingitud uute taimekahjustajate levik ning nende tõrjeks puuduvad sageli sobivad tooted. EL-is keelatakse uutele andmetele tuginedes pidevalt erinevate toimeainete kasutamine, mistõttu ei ole varem tõhusalt toimunud taimekaitsevahendid enam kättesaadavad. Sellistele taimekaitsevahenditele asendus sageli kas puudub või on sarnase toimega taimekaitsevahendid vähetõhusad. Viimastel aastatel on saagenud illegaalsete taimekaitsevahendite pakkumine¹⁹. Illegaalseks taimekaitsevahendiks loetakse nii turule mittelubatud kui ka võltsitud (teadmata koostisega, ent tuntud tootenimega) taimekaitsevahendid. Turule lubatud taimekaitsevahendite piiratud valik võib suunata isikuid otsima sobivaid tooteid alternatiivsetest kohtadest ning seetõttu on võimalik, et interneti müügiportaalidest või sotsiaalmeedia kaudu ostetakse Eestis turule mittelubatud taimekaitsevahendeid, mis ei ole läbinud riskihindamist ning mille mõju inimesele, loomale ja keskkonnale ei ole teada. Lahendamist vajav probleem on seega registreerimata turustajate ning teadmata koostise ja päritoluga taimekaitsevahendeid müüvate isikute kindlakstegemine ja nende tegevuse peatamine. Turule mittelubatud toodete müüjate tegevusele peab korrakaitseorganil olema adekvaatne võimalus ka reageerida (ilma liigse eraellu sekkumiseta). Kui turule mittelubatud tooteid pakutakse müügiks, siis on sellel tegevusel ilmselge kaubanduslik eesmärk ning üks järelevalve teostamise võimalus kirjeldatud kaubandustegevuse üle saab olla kontrolltehing. Kontrolltehinguga ostu tegemise eelduseks on see, et müüja teeb ise esimese sammu – avaldab müügikuulutuse, seega kontrollist ei suuna isikut õigusrikkumisele.

Lisaks on oluline, et järelevalvet teostaval ametnikul oleks vajaduse korral võimalik teha kontrolltehing ka oma identiteeti varjates. Sageli toimub turustamine kas kinnistes sotsiaalmeediagruppides, kus isiku identiteeti ei saa varjata, või eeldatakse asja üleandmiseks rahalist ettemakset. Viimasel juhul saab makse teinud isikut samuti tuvastada. Ametniku anonüümseks jäämise võimalust kinnitab ka ametliku kontrolli määruse artikkel 36, mille lõike 1 kohaselt võib pädev asutus ametliku kontrolli jaoks kasutada ettevõtjalt anonüümselt tellitud proove, kui kaupa müüakse sidevahendi kaudu. Samuti nähakse ametliku kontrolli määruse artikli 24 lõike 2 punktis b ette, et pädev asutus võtab ametliku kontrolli tegemiseks arvesse

¹⁹ CropLife anti-counterfeit of pesticides and biopesticides: <https://croplifeurope.eu/illegal-pesticides/>

teavet taimekaitsevahendiga ebaseadusliku kauplemise kohta. Selleks nähakse eelnõuga ette, et kontrolltehing on vajalik olulise ohu väljaselgitamiseks ja tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks.

Kontrollteingu kui varjatud iseloomuga järelevalvemeetmega riivatakse põhiseaduse §-ga 31 kaitstavat ettevõtlusvabadust, mis annab isikule õiguse nõuda, et avalik võim ei sekkuks tema ettevõtlusena käsitatavasse tegevusse, teisalt ka õiguse teatud positiivsete meetmete järele. Ettevõtlusvabadus kaitseb ka ettevõtja lepinguvabadust, sealhulgas usaldust ettevõtluse raames sõlmitud lepingute kehtima jäämise suhtes.²⁰ Lepinguvabadus on (nagu üldiselt eneseteostusvabaduse ja muude vabaduspõhiõiguste) aluseks on privaatautonomia põhimõte (RKPJKo 06.01.2015, 3-4-1-34-14, p 41; RKPJKo 30.04.2004, 3-4-1-3-04, p 21). Lepinguvabadus hõlmab vabadust otsustada, kas ja kellega leping sõlmida (RKKKo 24.09.2009, 3-1-1-67-09, p 13.3), vabadust kokku leppida teingu tingimustes (vt RKPJKo 18.05.2015, 3-4-1-55-14, p 56; RKPJKo 30.04.2004, 3-4-1-3-04, p 21) ning vabadust astuda olemasolevast lepingulisest suhtest välja, kui selle jätkamine ei ole enam võimalik (RKÜKo 14.05.2014, 3-2-1-79-13, p 28).²¹

Olukorras, kus kontrolltehing tuleb teha isiku isiklikes valdustes, riivatakse põhiseaduse §-s 33 sätestatud kodu puutumatus. TaimKS-i §-ga 88¹ on PTA-le antud õigus kasutada järelevalve tegemisel korrakaitseaduse §-s 50 sätestatud õigust siseneda valdusesse. Kontrollteingu regulatsiooniga sellest meetmest erandit ette ei nähta. Seega on PTA-l õigus siseneda valdaja nõusolekuta tema valduses olevale piiratud või tähistatud kinnisasjale, ehitisse, eluruumi või ruumi, sealhulgas avada uksi, väravaid ja kõrvaldada muid takistusi, kui see on vajalik seadusega või seaduse alusel kehtestatud nõuete täitmise tagamiseks, väljaselgitamiseks või tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks.²²

Riikliku järelevalve menetluses kogutud tõendi lubatavuse hindamisel väärteomenetluses tuleb arvestada aga ka seda, et põhiõigustesse sekkuva järelevalvemenetluse toimingute tegemiseks peab täidesaatva võimu esindajal olema seaduslik alus (vt ka Riigikohtu halduskolleegiumi 8. aprilli 2015. a otsus asjas nr 3-3-1-9-15, p 15), samuti peab toiming olema seadusega kooskõlas. Seda põhjusel, et põhiseadus (PS) lubab riigivõimu teostamiseks põhiõigusi piirata üksnes põhiseadusega kooskõlas oleva seaduse alusel (PS § 3 lõike 1 esimene lause ja § 11).²³

Põhiõiguste riive on intensiivsem, kuna järelevalvemenetlus toimub varjatult.²⁴ Riigikohus on oma varasemas lahendis nentunud kontrollteingu ja kuriteo matkimise kui jälitustoimingu olulist sarnasust ning vaadelnud vaidlusaluses jäätmeseaduse kehtestatud kontrollteingu regulatsiooni ning selle kohta antud selgitusi.²⁵ Ka eelnõuga kavandatava kontrollteingu puhul on ette nähtud jälitustoimingute ning süüteotunnustega teo toimepanemise keeld. Samuti on kontrollteingut tegevale ametnikule ette nähtud võimalus jätta end esitlemata ja mitte kanda vormiriietust. Esitlemata jätmise õigust võib ametnik kasutada kuni kontrollteingu tegemise eesmärgi saavutamiseni.

Ametliku kontrolli määruse artikli 36 kohaselt, mis käsitleb sidevahendite kaudu müüdavalt loomalt ja kaubalt proovide võtmist, võib ametliku kontrolli tegemiseks kasutada proove, mille pädev asutus on ettevõtjalt anonüümselt tellinud. Seega peab järelevalveametnikul olema võimalik tellimise ajal oma identiteeti varjata.

²⁰ O. Kask, mag. iur. S. A Ehrlich, LLM A. Henberg. Põhiseaduse § 31 kommentaarid, p 6

²¹ Mag. iur. Hannes Vallikivi. Põhiseaduse § 19 kommentaarid, p 5

²² [RT I, 05.07.2025, 12](#)

²³ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 9. veebruari 2021 otsus nr [4-20-1588](#), p 19

²⁴ Samas, p 20

²⁵ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 21. detsembri 2016 otsus nr [3-1-1-94-16](#), p 17

Kaupluses või muus kohas, kus kaupa müügiks pakutakse, ei pea ostja end tutvustama ega muul viisil tuvastada laskma. Selleks et tuvastada nõuete täitmine müügiprotsessi käigus ning vajaduse korral saada järelevalveasutuse omandisse proovi võtmiseks vajalik toode, peab ka järelevalveametnikul olema võimalus alustada müügiprotsessi või avaldada soovi osta kaupa tarbijana või muu isikuna (professionaalse kasutajana). Selleks on ametnikul võimalus tutvustada end enne müügitehingu lõpuleviimist. Kui ametnik on veendunud, et kontrolltehing on olnud edukas ja selle käigus on ametnik saanud kontrollida asjakohaste nõuete täitmist, siis ei ole tal põhjust oma isikut rohkem varjata ning võib avaldada oma isiku ning teavitada, et tegemist oli kontrolltehinguga, ja jätkata menetlustoimingutega. Seda näiteks olukorras, kus müüja on üleantava kauba valmis pannud ja pole põhjust eeldada, et ta käitus kauba valikul teisiti kui tavatarbija puhul. Arvestades kontrolli olustikku, võib ametnik kontrolltehingust teavitamist edasi lükata kuni müügitehingu lõpetamiseni.

Seevastu veebilehel või muu sidevahendi kaudu müügitehingu tegemiseks on üldjuhul vaja ostjal end tuvastada, teha kasutajakonto või muud sellesarnast. Kasutajaandmete esitamiseks peaks kontrolltehingut tegev ametnik avaldama oma isiklikud andmed. Selliselt on aga kaupluses võimalik tuvastada ametniku isik ja järelevalveasutus ning kaasnedes võib muutus müügitehingu toimumises. See ohustab aga kontrolltehingu eesmärki ega võimalda teostada tõhusat järelevalvet. Eelkirjeldatud olukorra välistamiseks peab kontrolltehingut tegev ametnik saama kasutada andmeid, mis ei võimalda teda seostada järelevalveasutuse ja tema isikuga. Kavandatava kontrolltehingu regulatsiooniga on lubatud kasutada üksnes selliseid elektroonilisi kontaktandmeid, mis ei ole seotud ametiülesande täitmisega. Siinjuures ei tähenda see seda, et PTA ametnik võib aktiivselt luua valeandmeid. Lubatud on vaid kasutada sellist e-maili aadressi, mis ei sisalda ametniku nime või kasutada telefoni numbrit, mis ei ole ametinumber.

Kriminaalmenetluse seadustiku²⁶ § 126¹ lõike 1 kohaselt on jälitustoiming isikuandmete töötlemine eesmärgiga varjata andmete töötlemist ja selle sisu andmesubjekti eest. Kontrolltehingu tegemise eesmärgiks on kontrollida selle kaupluses tegevuse õiguspärasust, kes pakub avalikult müügiks taimi, taimseid saadusi ja muid objekte või taimekaitsevahendeid. Üldistades peab järelevalveametnik kontrolltehingut tehes sooritama ostu nagu iga teine selle kaupluses klient. Tehingu tegemise eesmärki võib varjata üksnes kuni kontrolltehingu tegemise eesmärgi saavutamiseni. Seega võib öelda, et kontrolltehingu tegemise asjaolusid võib ametnik varjata üksnes lühiajaliselt ning tegevus toimub varjatult üksnes kontrolltehingu tegemise ajal. Kontrolltehingu tegemine ei eelda sellele eelnevaid ja järgnevaid (kaasatud) varjatud tegevusi. Järelevalvemeetme lühiajalisus võiks olla üheks tunnuseks kontrolltehingu eristamisel kriminaalmenetluse seadustiku §-s 126⁸ sätestatud kuriteo matkimisest. Ühtlasi ei ole kuriteo toimepanemine kontrolltehingu eesmärk, seega ei pane ametnik kontrolltehingu käigus toime kuriteotunnustega tegu.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõuga muudetakse TaimKS-i.

Eelnõu punktiga 1 täiendatakse TaimKS-i § 2¹ lõiget 2 viitega Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009²⁷ artikli 57 lõikele 1. Viidatud artikli lõike 1 kohaselt teevad

²⁶ [RT I, 12.12.2024, 7](#)

²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ([EÜ nr 1107/2009](#), taimekaitsevahendite turulelaskmise ja nõukogu direktiivide 79/117/EMÜ ja 91/414/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 309, 24.11.2009, lk 1–50)

liikmesriigid avalikkusele elektroonilisel kujul kättesaadavaks käesoleva määruse kohaselt taimekaitsevahenditele antud lube või tagasi võetud lube käsitleva teabe. Kavandatava muudatusega volitatakse PTA-d täitma liikmesriigi asjakohast kohustust. Tegemist ei ole uue kohustusega, vaid eelnõuga kavandatavate muudatuste tõttu, millega tunnistatakse kehtetuks TaimKS-i § 82, esitatakse säte edaspidi TaimKS-i § 2¹ lõikes 2.

Eelnõu punktiga 2 muudetakse TaimKS-i § 14 lõiget 1, mille kohaselt juhul, kui TaimKS-i § 6 lõikes 5 nimetatud isik ei täida oma kohustusi tõrjeabinõude rakendamisel, korraldab tõrjeabinõude rakendamise PTA asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Tulenevalt vajadusest rakendada taimetervise määrust, tehti muudatused TaimKS-is ning 1. juuli 2020. aasta redaktsiooniga muudeti ka TaimKS-i § 6. Muudatuse järel kehtestati seni TaimKS-i § 6 lõikes 5 kehtestatud taimetervise nõuete täitmiseks kohustatud isikut käsitlev säte lõikes 3. Ekslikult jäi muutmata viide TaimKS-i § 14 lõikes 1, mistõttu parandatakse muudatusega viide ka selles lõikes.

Eelnõu punktiga 3 muudetakse TaimKS-i § 30 lõiget 1, mille kohaselt taimetervise registri asutab ja selle põhimääruse kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Selleks et põhimääruse volitusnormist nähtuksid volituse selged raamid sõnastatakse säte uuesti ja kehtestatakse, et taimetervise registri põhimääruse kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega, milles sätestatakse andmekogu pidamise kord, sealhulgas andmeandjad ja nendelt saadavad andmed; täpne andmekoosseis; volitatud töötleja ja tema ülesanded; vastutava töötleja ülesanded; andmetele juurdepääsu ja andmete väljastamise kord; muud andmekogu pidamiseks vajalikud korralduslikud tingimused.

Muudatusega tagatakse, et isikuandmete töötlemine on reguleeritud seadusega ning asjakohases määruses üksnes täpsustatakse norme. Sellega tagatakse, et põhiõiguste piiramisel tegutseb täitevvõim üksikasjalike volitus- ja menetlusnormide alusel.

Tulenevalt muudatustest TaimKS-i § 30 lõikes 1 tunnistatakse **eelnõu punktiga 4** kehtetuks sama paragrahvi lõike 2 teine lause, mille kohaselt määratakse volitatud töötleja registri põhimääruses.

Eelnõu punktiga 5 muudetakse TaimKS-i § 30 lõike 4 punkti 1, millega parandatakse viga seoses taimetervise registrisse kantavate andmetega. Kehtiva sätte kohaselt kantakse taimetervise registrisse vaid majandustegevuste esitanud ettevõtjate andmed. See ei olnud eelnõu koostajate eesmärk.

TaimKS-i § 31 lõike 2 kohaselt ei pea majandustegevusteadet esitama ettevõtja, kellel peab olema taimepassi väljaandmise tegevusluba, ja ettevõtja, kellel peab olema puidust pakkematerjali ning puidu või muu objekti vastavusmäärgiga märgistamise tegevusluba. TaimKS-i § 31² lõike 3 kohaselt kantakse taimepassi väljaandmise tegevusloa taotluses esitatud andmed taimetervise registrisse. Samuti kantakse taimetervise registrisse TaimKS-i § 31⁷ lõike 3 kohaselt vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa taotluses esitatud andmed. Eelneva alusel täiendatakse TaimKS-i § 30 lõike 4 punkti 1, sätestades, et taimetervise registrisse kantakse majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 51 lõikes 1 nimetatud andmed TaimKS-i alusel majandustegevuste esitanud või tegevusloa saanud ettevõtjad.

Eelnõu punktiga 6 muudetakse TaimKS-i § 31⁷ lõike 2 punkti 3, milles on kehtestatud ettevõtja kohustus esitada andmed ja dokumendid puidu nõuetekohase töötlemise kohta.

TaimKS-i §-s 31⁷ on kehtestatud vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa taotlemisega seonduv. Viidatud paragrahvi lõikes 2 on sätestatud need andmed ja dokumendid, mille isik peab esitama vastavusmäärgiga märgistamise tegevusloa taotluses. Eelnõuga muudetava punkti

3 kohaselt esitab ettevõtja taotluses ka taimetervise määruse artikli 98 lõikes 2 sätestatud juhul andmed ja dokumendid puidu nõuetekohase töötlemise kohta. Nimetatud andmed ja dokumendid esitab see ettevõtja, kes taotleb tegevusluba taimetervise määruse artiklis 96 osutatud märgise pealepanemiseks ja artikli 97 kohaselt puidust pakkematerjali parandamiseks, kui ta kasutab selleks teise ettevõtja ruumides töödeldud puitu. Taimetervise määruse artikli 98 lõike 2 kohaselt peab ettevõtja taotlust esitades tõendama, et ta kasutab märgistamiseks üksnes sellist puitu, mida on töödeldud ühe või mitme ISPM15 1. lisas²⁸ osutatud heakskiidetud töötlemismeetodiga ja mida on töödeldud loa saanud registreeritud ettevõtja töötlemisruumides või mida on töödeldud ühe või mitme ISPM15 1. lisas osutatud heakskiidetud töötlemismeetodiga kolmanda riigi töötlemisruumides, mille kõnealuse kolmanda riigi taimekaitseorganisatsioon on heaks kiitnud. Lisaks peab ettevõtja tagama, et selleks otstarbeks kasutatavat puitu on võimalik seostada kõnealuste töötlemisruumidega liidu territooriumil või asjaomaste kolmanda riigi töötlemisruumidega. Kohaldatavuse korral tuleb ettevõtjal tagada, et ta kasutab märgistamiseks üksnes sellist puitu, millega on kaasas taimepass või mis tahes muu dokument, mis kinnitab, et standardi ISPM15 1. lisas osutatud töötlemisnõuded on täidetud.

Praktikas on ilmnenu, et kirjeldatud kohustuse täitmine on keerukas, kuna vastavusmärgiga märgistamise tegevusloa taotlemise ajahetkel ei saa ettevõtja veel esitada dokumente ostetud kuumtöödeldud puidu kohta. Samas peab PTA-l olema võimalik kontrollida, et ettevõtja on teadlik kohalduvatest nõuetest ja tagab vastavusmärgiga märgistatava puidu nõuetekohasuse. Eelneva alusel muudetakse TaimKS-i §-s 31⁷ lõiget 3 ja tekstist jäetakse välja viide dokumentidele. Seega esitab ettevõtjal edaspidi üksnes andmed selle kohta, kust ta kavatseb osta kuumtöödeldud puitu, samuti kuidas ta tagab kuumtöödeldud puidu jälgitavuse EL-i territooriumil või kolmandast riigist pärit töödeldud puidu ja asjaomaste nõuetekohaste töötlemisruumide vahel.

Eelnõu punktidega 7 ja 11 muudetakse TaimKS-i § 31⁸ punkti 2 ja § 45¹ lõike 1 punkti 2. Muudatustega viiakse nimetatud sätetes mõiste „vastutav isik“ kooskõlla TaimKS-i § 31⁷ lõike 1 punktiga 7, mille kohaselt tuleb puidust pakkematerjali ning puidu või muu objekti vastavusmärgiga märgistamise tegevusloa taotlemisel esitada selle vastutava isiku nimi ja kontaktandmed, kes ei vastuta mitte ainult märgistamise ja puidust pakkematerjali parandamise nõuetekohasuse eest, vaid kes vastutab ka puidust pakkematerjali ning puidu ja muu objekti töötlemise nõuetekohasuse eest. TaimKS-i § 45¹ lõike 1 punkti 2 täiendatakse selliselt, et lisaks märgistamisele ja puidust pakkematerjali parandamisele oleks hõlmatud ka vastutus puitmaterjali töötlemise nõuetekohasuse eest, ning § 31⁸ punktis 2 tehakse tagasiviide § 31⁷ lõike 1 punktile 7, milles on täpsemalt kirjeldatud vastutava isiku kohustused.

Eelnõu punktiga 8 muudetakse TaimKS-i § 37 lõiget 2, mille kohaselt võib liiduvälisest riigist Eestisse toimetada taime, taimset saadust ja muud objekti käesolevas seaduses ning ametliku kontrolli määruises sätestatud alusel ja korras.

Muudatusega täiendatakse TaimKS-i § 37 lõiget 2 viitega ametliku kontrolli määruise artikli 47 lõike 1 punktile c, milles on viidatud nendele taimedele, taimsetele saadustele ja muudele objektidele, mis tuleb piiripunktis enne nende EL-i sisenemist alati esitada ametliku kontrolli (taimetervisekontrolli) tegemiseks. Viidatud taimedeks, taimseteks saadusteks ja muudeks objektideks on taimetervise määruse artikli 72 lõike 1 kohaselt kehtestatud loetelus nimetatud taimed, taimsed saadused ja muud objektid, mille sissetoomisel liidu territooriumile nõutakse fütosanitaarsertifikaati, ja artikli 74 lõike 1 kohaselt kehtestatud loetelus nimetatud taimed, taimsed saadused ja muud objektid, mille sissetoomiseks teatavatest päritolu- või lähteriigiks

²⁸ PTA koduleht. Rahvusvaheline fütosanitaarmedetmete standard nr 15 „Puidust pakkematerjalide reguleerimine rahvusvahelises kaubanduses” (ISPM15). 16.02.2025. [ISPM_15_ET.pdf](#)

olevatest kolmandatest riikidest teatavatesse kaitstavatesse piirkondadesse nõutakse fütosanitaarsertifikaati.

Praktikas on tuvastatud juhtumeid, mil liiduvälisest riigist Eestisse toimetamisel ei ole taimi, taimseid saadusi või muid objekte esitatud ametlikuks kontrolliks, mistõttu ei ole olnud võimalik ka kontrollida nende vastavust taimetervise nõuetele. Ametliku kontrolli tegemiseks esitamata jätmine on tuvastatud alles siis, kui kaup on juba edasi müüdud või kliendile tarnitud. See loob kõrge taimetervise riskiga olukorra, mil nõuetele mittevastav taim, taimne saadus või muu objekt võib olla ohtliku taimekahjustaja levitajaks. EL-i välispiiriks olles on ametlik kontroll, mis EL-i sisenemisel taimetervise kontrolli alla kuuluvatele kaupadele tehakse, väga oluline, et kaitsta kogu EL-i taimetervist. Kavandatava muudatusega parandatakse sätte õigusselgust, kehtestades selgelt, milliste taimede, taimsete saaduste ja muude objektide puhul on ametlik kontroll ette nähtud.

Ametliku kontrolli määruse artikli 22 kohaselt peavad taimed, taimsed saadused ja muud objektid vastama nimetatud artiklis sätestatud erinormidele, mis käsitlevad just taimetervise seotud ametlikku kontrolli ja pädevate asutuste võetavaid meetmeid. Nimetatud artiklis on täpsemalt kirjas taimetervise nõuete täitmise kontroll, mis hõlmab taimekahjustajate, taimede, taimsete saaduste ja muude objektide ametlikku kontrolli ning nende ettevõtjate ja muude isikute ametlikku kontrolli, kelle suhtes need normid on kohaldatavad. Nõuetekohasuse kindlakstegemiseks kontrollitakse dokumente ning tehakse identsus- ja füüsilist kontrolli.

Eelnõu punktiga 9 muudetakse TaimKS-i § 37 lõiget 6.

TaimKS-i § 37 lõikes 6 on sätestatud, et kui taim, taimne saadus ja muu objekt toimetatakse liiduvälisest riigist Eestisse nädalavahetusel, rahvuspühapäeval või riigipühapäeval sellise piiripunkti kaudu, milles PTA teeb kontrolli väljakutsel, teatab kaubasaaja või tema esindaja sellest PTA-le hiljemalt asjaomasele nädalavahetusele, rahvuspühapäevale või riigipühapäevale vahetult eelneval tööpäeval. Muudatuse kohaselt teavitab kaubasaadetise eest vastutav isik saadetise kavandatavast Eestisse toimetamisest edaspidi vähemalt üks tööpäev ette seda piiripunkti, mille kaudu toimetamine on kavandatud. Maanteepiiripunkti kaudu kavandatavast toimetamisest teavitatakse seda piiripunkti, mille kaudu toimetamine on kavandatud, vähemalt neli tundi ette.

Muudatus on tingitud vajadusest täpsustada kaubasaadetisest etteteatamisega seonduvat tulenevalt ametliku kontrolli määruse artikli 56 lõikest 4, mille kohaselt saadetise eest vastutavad ettevõtjad teavad saadetisest ette kooskõlas lõike 3 punktiga a, täidavad selleks ühtse sisseveodokumendi asjakohase osa ja esitavad selle ühtsesse elektroonilisse süsteemi edastamiseks piiripunkti pädevatele asutustele enne saadetise füüsilist saabumist liitu. Ühe tööpäeva pikkune etteteatamisaeg on sätestatud komisjoni rakendusmääruses (EL) 2019/1013²⁹, mis käsitleb liitu sisenevatest teatavate looma- ja kaubakategooriate saadetistest etteteatamist. Taimetervise kontrolli läbivast kaubasaadetisest tuleb vähemalt üks tööpäev enne piiripunkti jõudmist teavitada elektroonilise sertifitseerimise süsteemis TRACES NT (*Trade Control and Expert System NT*). Selleks peab saadetise eest vastutav isik esitama TRACES NT süsteemi kaudu ühtse sisseveodokumendi *Common Health Entry Document* (ÜSTS-TS/CHED-PP) I osa.

Väljakutsel töötavas piiripunktis tehakse kontrolli piiripunkti lahtiolekuaegadel ning ka neid piiripunkte tuleb kaubasaadetise saabumisest vähemalt üks tööpäev ette teavitada. Praegu tehakse taimetervise kontrolli väljakutsel ainult Lennujaama ja Eesti Posti tollipunktides ning neid teenindab tööpäevadel Muuga piiripunkt, mis nädalavahetustel ja riigipühadel ei tööta.

²⁹ Komisjoni rakendusmäärus (EL) [2019/1013](#) liitu sisenevatest teatavate looma- ja kaubakategooriate saadetistest etteteatamise kohta

Komisjoni rakendusmääruse (EL) 2019/1013 kohaselt on liikmesriikidel õigus rakendada ka etteteatamist vähemalt neli tundi enne saadetise saabumist, kui transpordiga seotud logistiliste piirangute tõttu osutub saadetisest etteteatamine üks tööpäev enne selle saabumist võimatuks. See võib nii olla näiteks juhul, kui saadetis transporditakse lähetuskohast piiripunkti vähem kui 24 tunni jooksul ning enne saadetise laadimist ei ole võimalik saada asjakohaste ühtse sisseveodokumendi osade täitmiseks teavet, mida on vaja ametliku kontrolli määruse artikli 56 lõike 3 punkti a kohase etteteatamise jaoks. Seega sätestatakse erand, mille kohaselt on maanteepiiripunkti kaudu kavandatavast kaubasaadetise Eestisse toimetamisest lubatud ette teatada ka vähemalt neli tundi.

Koos kirjeldatud muudatusega korrastatakse sättes ka mõistekasutust, asendades mõiste „kaubasaaja või tema esindaja” mõistega „kaubasaadetise eest vastutav isik”, mis vastab ametliku kontrolli määruses kasutatavale mõistele. Komisjoni rakendusmääruse (EL) 2019/1715 II lisa³⁰ kohaselt tuleb sisseveodokumendile märkida selle füüsilise või juriidilise isiku andmed, kes vastutab piiripunkti jõudnud saadetise eest ja esitab importijana või importija nimel pädevale asutusele vajalikud deklaratsioonid. Kõnealune ettevõtja võib olla sama füüsiline või juriidiline isik, kellele saadetis on adresseeritud ja kes on märgitud asjaomasel kolmandas riigis välja antud ametlikele sertifikaatidele, ametlikele kinnitustele või muudes dokumentides, sealhulgas äridokumentides. Seega mõiste muutmine ei muuda selle sisu, kuna kaubasaaja või tema esindaja ongi importija või tema esindaja, küll aga muudab see selgemaks seose ametliku kontrolli määruses kasutatava mõistega.

Eelnõu punktiga 10 tunnistatakse kehtetuks TaimKS-i § 37 lõige 7, mille kohaselt võib tolliametnik vormistada kaubasaadetise vabasse ringlusse, kui PTA on teinud selle kohta lubava märke saatedokumendile või elektroonilisse tollinfosüsteemi.

Ametliku kontrolli määruse artikli 57 lõike 1 kohaselt toimub looma- ja kaubakategooriate saadetiste suunamine tolliprotseduurile, sealhulgas nende sisenemine või käitlemine vabalaos või tollilaos või vabatsõonis tingimusel, et saadetise eest vastutav ettevõtja esitab tollile ühtse sisseveodokumendi. Ühtne sisseveodokument esitatakse TRACES NT süsteemi vahendusel, mis on liidestatud tolli infosüsteemiga. Ametliku kontrolli määruse artikli 56 kohaselt täidab ühtse sisseveodokumendi saadetise kohta (täpsemalt selle I osa) saadetise eest vastutav ettevõtja, kes esitab saadetise ja selle sihtkoha identifitseerimiseks vajaliku teabe. Piiripunktis kasutab pädev asutus sisseveodokumendi, et kanda sellesse II osas ametliku kontrolli tulemus, selle põhjal tehtud otsused, muu hulgas otsus saadetise tagasilükkamise kohta.

Ametliku kontrolli määruse artikli 57 lõike 2b kohaselt lubab toll kaubasaadetise vabasse ringlusse ainult sel juhul, kui on esitatud nõuetekohaselt koostatud ühtne sisseveodokument, mis kinnitab, et saadetis vastab ametliku kontrolli määruse artikli 1 lõikes 2 osutatud kohaldatavatele normidele (taimekahjustajate vastased kaitsemeetmed). Seega peab tolliametnik jälgima, et nõuetekohaselt oleks esitatud nii ühtse sisseveodokumendi I osa kui ka II osa, mille kinnitab oma allkirjaga taimeterviseametnik, kui kaubasaadetis on läbinud nõutud ametliku kontrolli ja vastab taimetervise nõuetele. Seega on piiripunktis tehtav ametlik kontroll sätestatud ametliku kontrolli määruses ammendavalt, mistõttu jäetakse samasisuline säte TaimKS-ist välja.

Eelnõu punktiga 12 täiendatakse TaimKS-i § 60 lõiget 5 ning sätestatakse, et toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiidu kehtivuse pikendamise taotluse menetlusele kohaldatakse nimetatud ainete heakskiitmise taotluse menetluse kohta sätestatud.

³⁰ Komisjoni rakendusmäärus (EL) [2019/1715](#), millega kehtestatakse ametliku kontrolli teabehaldussüsteemi ja selle süsteemikomponentide toimimise eeskirjad (IMSOCi määrus)

TaimKS-i § 60 lõikes 5 on sätestatud, et kui taotleja soovib toimeaine, taimekaitseaine või sünergisti heakskiidu kehtivust pikendada, esitab ta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 14 nimetatud taotluse sama määruse artiklis 15 sätestatud korras PTA-le. Viidatud artiklis 15 on sätestatud pikendamistaotlusega seonduv. Selle kohaselt esitab toimeaine tootja artiklis 14 nimetatud taotluse liikmesriigile ja taotluse koopia teistele liikmesriikidele, Euroopa Komisjonile ja ametile hiljemalt kolm aastat enne heakskiidu kehtivusaja lõppu. Samuti peab taotleja pikendamise taotlemisel välja tooma uued andmed, mida ta kavatseb esitada, ning tõestama, et need andmed on vajalikud andmenõuete või kriteeriumide tõttu, mida toimeaine viimase heakskiidu ajal ei kohaldatud, või selle tõttu, et ta taotleb heakskiidu pikendamist. Samal ajal esitab taotleja mis tahes uute ja käimasolevate uuringute ajakava.

Eelnõuga täpsustatakse, et heakskiidu kehtivuse pikendamise taotlust menetletakse samamoodi nagu uue toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmiseks esitatud taotlust. TaimKS-i § 60 lõike 2 kohaselt kontrollib PTA taotluse nõuetekohasust ning saadab taotlejale kirjaliku teate taotluse kättesaamise kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 9 lõike 1 kohaselt. Viidatud artiklis 9 on sätestatud taotluse vastuvõetavusega seonduv. Selle järgi saadab referentliikmesriik, kelle ülesandeid täidab Eestis PTA, 45 päeva jooksul pärast taotluse saamist taotlejale kirjaliku tõendi, milles märgib taotluse kättesaamise kuupäeva, ning kontrollib artikli 8 lõike 1 punktis e osutatud kontrollnimekirja alusel, kas koos taotlusega esitatud toimikud sisaldavad kõiki artiklis 8 sätestatud elemente. Referentliikmesriik kontrollib samuti artikli 7 lõikes 3 osutatud konfidentsiaalsuse taotlusi ning artikli 8 lõike 2 kohaselt esitatud katsete ja uuringute täielikke loetelusid. Kui taotluses on puudusi, teatab referentliikmesriik sellest taotlejale, määrates nende kõrvaldamiseks tähtaja, mis ei ole pikem kui kolm kuud. Kui taotleja ettenähtud tähtaja jooksul taotluses puudusi ei kõrvalda, teatab referentliikmesriik taotlejale, teistele liikmesriikidele ja Euroopa Komisjonile, et kõnealune taotlus ei ole vastuvõetav. Puuduste kõrvaldamise korral teatab referentliikmesriik taotlejale, teistele liikmesriikidele, Euroopa Komisjonile ja ametile, et kõnealune taotlus on vastuvõetav, ning alustab toimeaine hindamist.

Eelnõu punktiga 13 täiendatakse TaimKS-i § 76 lõikega 5, millega täpsustatakse taimekaitsevahendi turustamise nõuete kohaldamisala. Muudatus on tingitud eelnõu punktiga 21 kavandatavast muudatusest, millega täpsustatakse taimekaitsetunnistuse tähendust, nimetades sihtrühmade kaupa lubatud tegevused. Muudatusega sätestatakse, et õigus taimekaitsevahendit turustada on nii professionaalsel kasutajal kui ka nõustajal juhul, kui nad tegutsevad turustajana. Eelnõuga ei kehtestata turustajale lisanõudeid.

Eelnõu punktiga 14 muudetakse TaimKS-i § 78 lõikeid 6 ja 7.

TaimKS-i § 78 lõike 6 kohaselt peab isik, kes kasutab taimekaitsevahendit oma majandustegevuses, kasutatud taimekaitsevahendi üle arvestust paberandjal või elektrooniliselt. Arvestuses näidatakse ära kasutatud taimekaitsevahendi nimetus, kasutuskorra aeg, kulunorm, maa-ala ja taimekultuur, mille peal taimekaitsevahendit kasutati. Taimekaitsevahendi kasutamise teenuse tellimise korral peab teenuse saaja lisaks arvestust teenuse osutaja kohta.

Eelnõuga kavandatava muudatuse kohaselt kehtestatakse, et professionaalne kasutaja peab kasutatud taimekaitsevahendite üle arvestust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 67 kohaselt. Muudatusega viidatakse üksnes otsekohalduvale EL-i määrusele, välistades selle ülekirjutamise riigisisiseses õiguses. Artikli 67 rakendamise täpsemad nõuded on kehtestatud komisjoni rakendusmääruses (EL) 2023/564, mis sätestab professionaalsete kasutajate poolt säilitatavate taimekaitsevahendite andmete sisu ja vormingu, täpsustatakse

eelnõuga taimekaitsevahendi kasutamise üle arvestuse pidamise nõudeid. Rakendusmääruse kohaselt peab professionaalne kasutaja taimekaitsevahendi kasutamise üle arvestust üksnes elektroonilisel kujul masinloetavas formaadis, kohustatud isikud ega põhilised andmenõuded ei muutu.

Professionaalne kasutaja on TaimKS-i § 62 lõike 4 kohaselt isik, eelkõige füüsilisest isikust ettevõtja või tema ettevõtte töötaja ning sellisel tegevusalal tegutseva juriidilise isiku juhatuse liige, juriidilist isikut juhtima õigustatud muu isik või ettevõtte töötaja, kes oma majandus- ja kutsetegevuses kasutab taimekaitsevahendit, ostab seda ning otsustab selle valiku ja kasutamise üle.

TaimKSi § 2¹ lõike 1 punkti 4 kohaselt on PTA määratud määruse (EÜ) nr 1107/2009 artikli 3 punkti 30 kohaselt pädevaks asutuseks ja seega on PTA ka artikli 67 lõike 11 kolmandas lõigus nimetatud pädevaks asutuseks.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2019/1024⁶ avaandmete ja avaliku sektori valduses oleva teabe taaskasutamise kohta loetakse masinloetavas vormingus olevaks dokumendiks sellises failivormingus struktureeritud dokument, mida tarkvararakendused suudavad kergesti tuvastada, ära tunda ja sellest vajalikke andmeid välja lugeda. Seega võivad taimekaitsevahendi kasutusandmed olla algselt talle sobivas formaadis, kuid 30 päeva jooksul tuleb need sisestada elektroonilisse masinloetavasse süsteemi. Asjakohast vormingut pakuvad eelkõige kas põlluraamatu pidamise võimalust pakkuvad eratarkvarad või PRIA hallatav e-põlluraamat.

Muus osas arvestuse pidamise aluseks olevate andmete põhikoosseis (kasutatud taimekaitsevahend, kasutamise aeg, kulunorm, töödeldud maa-ala, põllukultuur) võrreldes kehtivaga ei muutu. Kuigi ka varem oli kõigile professionaalsetele kasutajatele andmete üle arvestuse pidamine kohustuslik, siis nüüd on rakendusmääruse lisas täpsustatud erinevate kasutusviiside (maapinna töötlemine, suletud ruumid, seemned) taimekaitsevahendi koguseühikut, maa-ala või üksuse identifitseerimist, üksuse suurust ning täpsustatud võimalust asjakohastel juhtudel kasutada EPPO ja BBCH koode erinevatel kultuuridel kasutusolukordade kirjeldamiseks.

TaimKS-i § 78 lõikes 7 on kehtestatud keeld kasutada taimekaitsevahendit õhusõidukilt. Eelnõuga kavandatava muudatusega täpsustatakse, et taimekaitsevahendit on keelatud kasutada lennukilt või helikopterilt. Lisaks kehtestatakse, et taimekaitsevahendit võib kasutada muult õhusõidukilt üksnes sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud tingimustel ja käesoleva seaduse alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Viidatud lõike 1 kohaselt tohib taimekaitsevahendit kasutada üksnes taimekaitsevahendi loas määratud ja taimekaitsevahendi märgistusel märgitud tingimustel, arvestades head taimekaitsetava. Professionaalne kasutaja arvestab ka integreeritud taimekaitse põhimõtteid. Muudatuse tegemisega luuakse TaimKS-iga võimalus kasutada taimekaitsevahendit õhusõidukilt TaimKS-is kehtestatud nõuete täitmise korral.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 9 lõike 2 kohaselt võib taimekaitsevahendi õhust pritsimist lubada vaid erandjuhul, kui on täidetud järgmised tingimused:

- a) taimekaitsevahendi õhust pritsimisele puuduvad muud praktiliselt rakendatavad alternatiivid või on taimekaitsevahendi õhust pritsimisel selge eelis seoses väiksema mõjuga inimese tervisele ja keskkonnale võrreldes taimekaitsevahenditega töötlemisega maapinnalt;
- b) kasutatav taimekaitsevahend on liikmesriigi poolt õhust pritsimiseks heaks kiidetud ja õhust pritsimisest tulenevaid ohte on hinnatud;
- c) õhust pritsival operaatoril on artikli 5 lõikes 2 osutatud tunnistus;

- d) õhust pritsimise eest vastutaval ettevõttel on sellise pädeva asutuse väljastatud sertifikaat, kes annab loa kasutada taimekaitsevahendite õhust pritsimise seadmeid ja õhusõidukeid;
- e) kui õhust pritsitav ala asub üldkasutatava koha läheduses, sisaldab luba konkreetsete riskijuhtimise meetmete kirjeldust, millega tagatakse, et kõrvalseisjate tervist ei kahjustata. Õhust pritsitav ala ei või asuda elamupiirkonna läheduses;
- f) alates 2013. aastast on taimekaitsevahendite pritsimiseks kasutatavad õhusõidukid varustatud tarvikutega, mis kujutavad endast parimat võimalikku tehnoloogiat taimekaitsevahendi kõrvalekalde vähendamiseks.

Taimekaitsevahendi õhust kasutamise võimaldamiseks hinnati eelnõu väljatöötamise käigus nimetatud direktiivis kehtestatud nõudeid ning leiti järgmist. Arvestades Eesti maastiku eripära, lennuki ja helikopteri lendamiskõrgust ja sellelt tehtava taimekaitsetööga kaasneva triivi riski ning võttes arvesse taimekaitsevahendi täppiskasutamise vajadusi, saab järeldada, et lennuk ja helikopter ei vasta Eesti tingimustes direktiivis sätestatud nõuetele ning nendelt tehtaval taimekaitsetööl ei ole eeliseid võrreldes maapinnalt tehtava taimekaitsetööga. Praegu vastab Eesti tingimustes direktiivi nõudele üksnes mehitamata õhusõiduk, mille lennukõrgus ja seega triivi risk on oluliselt madalamad ning võimalik on täppiskasutus.

Lisaks võib õhust pritsimiseks kasutada üksnes sellist taimekaitsevahendit, mille kasutamiseks on antud asjakohane luba. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 31 on kehtestatud taimekaitsevahendi loa sisu nõuded, muu hulgas taimekaitsevahendi kasutamise nõuded määruses sätestatud tingimuste ja nõuete täitmiseks. Nõuded sisaldavad vajaduse korral maksimaalset kulunormi hektari kohta igal kasutuskorral, maksimaalset kasutuskordade arvu aastas ning viimase kasutuskorra ja saagikoristuse vahelist ajavahemikku.

Taimekaitsevahendi õhust kasutamisega kaasnevaid võimalikke puudusi ja eeliseid hinnatakse juba taimekaitsevahendi loa menetluse käigus ning asjakohased kasutustingimused määratakse kindlaks taimekaitsevahendi loas. Taimekaitsevahendi õhust kasutamisega kaasnevate võimalike riskide hindamine võib erineda toote tavapärasest turule lubamise hindamisest ning selle käigus täpsustatakse ka riskide vähendamiseks võetavaid vajalikke või lisameetmed. Taimekaitsevahendi luba võib vajaduse korral sisaldada järgmisi tingimusi:

- 1) taimekaitsevahendi levitamise ja kasutamise piirang, et kaitsta asjaomaste levitajate, kasutajate, kõrvaliste isikute, elanike, tarbijate või töötajate tervist või keskkonda, võttes arvesse muude ühenduse sätetega kehtestatud nõudeid;
- 2) kohustus teavitada enne toote kasutamist naabreid, kes võivad eemalekanduva pihustatud vahendiga kokku puutuda ning kes on avaldanud soovi, et neid kavandatavast taimekaitsetööst teavitataks;
- 3) tõendid õige kasutuse kohta vastavalt integreeritud taimekaitse põhimõtetele;
- 4) kasutajarühmade, näiteks professionaalsete ja mitteprofessionaalsete kasutajate kindlaksmääramine;
- 5) kasutuskordade vaheline ajavahemik ja tööooteaeg.

Õhust võib taimekaitsevahendit kasutada üksnes professionaalne kasutaja või nõustaja. TaimKS-i § 62 lõike 4 kohaselt on taimekaitsevahendi professionaalne kasutaja isik, eelkõige füüsilisest isikust ettevõtja või tema ettevõtte töötaja ning sellisel tegevusalal tegutseva juriidilise isiku juhatuse liige, juriidilist isikut juhtima õigustatud muu isik või ettevõtte töötaja, kes oma majandus- ja kutsetegevuses kasutab taimekaitsevahendit, ostab seda ning otsustab selle valiku ja kasutamise üle. Nõustaja on TaimKS-i § 78² lõike 2 kohaselt isik, kellele on kutseseaduses sätestatud alusel ja korras antud konsulendi kutse.

Taimekaitsevahendi õhust pritsimisel kasutatav õhusõiduk peab vastama nõuetele ning olema kasutamisel ohutu, seega nii õhusõiduk kui ka selle käitaja tegevus peavad vastama

lennundusseaduses³¹ sätestatule. Eelnõuga kavandatava muudatuse osas – võimaldada taimekaitsevahendit õhust pritsida – jääb TaimKS lennundusseaduse suhtes eriseaduseks, kehtestades nõuded üksnes taimekaitsevahendi ja taimekaitseeadme kasutamise kohta. Nii kohaldub TaimKS ka mehitamata õhusõidukil taimekaitsevahendi kasutamise lisaseadme ehk taimekaitseeadme suhtes. Taimekaitseeadme nõuded on kehtestatud TaimKS-i 4. peatükis, kus on kehtestatud ka taimekaitseeadme korralise tehnilise kontrolliga seonduv.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 9 lõike 2 punkti e ülevõtmiseks täiendatakse **eelnõu punktiga 15 TaimKS-i § 78¹ lõikega 3** ning kehtestatakse, et taimekaitsevahendit ei tohi õhusõidukilt kasutada sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud alal, see on avalikus kohas ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 3 punktis 14 nimetatud haavatava elanikkonnarühma kasutataval alal, nagu avalik park ja aed, spordi-, puhke- ja kooliala, laste mänguväljak ning tervishoiuasutuse vahetus läheduses asuv ala, kasutada taimekaitsevahendit üksnes professionaalne kasutaja. Nimetatud alal tuleb eelistada madalama riskiastmega taimekaitsevahendit ja bioloogilise tõrje meetodit.

Taimekaitsevahendi õhust kasutamiseks kehtestatakse **TaimKS-i § 78¹ lõikega 4** professionaalsele kasutajale teavitamiskohustus. Selle järgi esitab professionaalne kasutaja enne taimekaitsevahendi õhust kasutamist PTA-le andmed asjakohase maa-ala kohta, sellel kasvava taimekultuuri nimetuse, millel kavatakse taimekaitsevahendit kasutada, ja eeldatava tõrjutava taimekahjustaja nimetuse. Teavitus hõlmab tervet hooaega (vegetatsiooniperioodi), juhul kui andmetest ei nähtu lühemat perioodi. Muudatuste all on eelkõige silmas peetud erinevaid pritsitavaid taimekultuure, taimekahjustajaid või muudatusi pritsitavates alades.

Teavitamiskohustuse kehtestamisega võetakse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 9 lõige 4, mille kohaselt esitab professionaalne kasutaja, kes soovib taimekaitsevahendit õhust pritsida, pädevale asutusele taotluse kiita heaks töötlemiskava, millele on lisatud tõendid selle kohta, et samas artiklis osutatud tingimused on täidetud³². Kooskõlas heakskiidetud töötlemiskavaga esitatakse pädevale asutusele enne tööga alustamist taotlus taimekaitsevahendi õhust kasutamist. See sisaldab teavet kasutamise eeldatava aja kohta ning kasutatava taimekaitsevahendi koguse ja liigi kohta. Kuigi direktiivi sõnastusest võib esmapilgul järeldada, et tegemist on loakohustusega tegevusega, siis eelnõu väljatöötamise käigus leiti, et taimekaitsevahendi õhust kasutamise nõuded on suuresti juba täidetud, mistõttu otsustati isiku jaoks vähem koormava piirangu kasuks ning taimekaitsevahendi õhust kasutamiseks kehtestatakse teavitamiskohustus.

TaimKS-i § 78¹ lõike 5 kohaselt avalikustab lõikes 4 nimetatud teabe ja asjakohase teabe taimekaitsevahendi õhust kasutamise nõuete kohta PTA pädeva asutusena oma veebilehel. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 9 lõike 3 kohaselt on pädeva asutuse ülesanne avalikustada teave põllukultuuride, piirkondade, asjaolude ja konkreetsete nõuete kohta, sealhulgas ilmastikutingimuste kohta, mille puhul võib lubada õhust pritsimist.

Eelnõu punktidega 16, 19 ja 23 muudetakse TaimKS-i § 78² lõiget 1, täiendatakse TaimKS-i § 78² lõiget 5 ja muudetakse TaimKS-i § 79 lõiget 5.

TaimKS-i § 78² lõike 1 kohaselt peavad taimekaitsevahendi turustaja, professionaalne kasutaja ja nõustaja olema läbinud taimekaitsekoolituse ning neil peab olema selle läbimist tõendav taimekaitsetunnistus. Eelnõuga kavandatava muudatuse kohaselt ei ole taimekaitsekoolituse eksamile pääsemise eelduseks üksnes taimekaitsekoolituse läbimine. Edaspidi võib

³¹ [RT I, 04.12.2024, 12](#)

³² Osundatud tingimused on lahti kirjutatud eespool sama põhjenduse alguses.

taimekaitsekoolituse eksami sooritada isik, kellel on taimekaitsealased teadmised. Seega muudetakse TaimKS-i § 78² lõike 1 sõnastust selliselt, et taimekaitsevahendi turustajal, professionaalsel kasutajal ja nõustajal peavad olema asjakohased teadmised, mille olemasolu tõendab taimekaitsetunnistus.

Taimekaitsekoolituse eksami eduka sooritamiseega tõendab taimekaitsevahendi turustaja eksami sooritanud isik, et tal on turustajale vajalikud teadmised, professionaalse kasutaja eksami sooritanud isik tõendab professionaalsele kasutajale vajalike teadmiste olemasolu ning nõustaja eksami sooritanud isik tõendab, et tal on nõustajale vajalikud teadmised. Taimekaitsekoolituse eksami ülesehitusel arvestatakse taimekaitsevahendi professionaalse kasutaja, turustaja või nõustaja ülesannete ja vastutuse erisustega.

Muudatus võimaldab säästa koolitusel osalejate aega (kuni kolm tööpäeva) ja raha ning tulla asjakohaste teadmiste olemasolu korral eksamile ilma eelnevalt taimekaitsekoolitusel osalemiseta. Erialane haridus või varem läbitud taimekaitsekoolitus annavad suurema eelduse eksami sooritamiseks. Muudatus suurendab paindlikkust, võimaldades õppida iseseisvalt endale sobivas tempos ja ajal, kasutades õppimiseks erinevaid ressursse.

Samas, kuna jätkatakse taimekaitsekoolituste korraldamisega, saavad isikud asjakohaseid teadmisi omandada ka taimekaitsekoolituse läbimisel. Kuna taimekaitsetunnistuse saamise peamiseks eelduseks on asjakohaste teadmiste olemasolu, mida kinnitab taimekaitsekoolituse eksami edukas sooritamine, siis on isikul õigus minna eksamile sõltumata sellest, kas ja millisel taimekaitsekoolitusel ta varem osales.

Kuna edaspidi ei ole taimekaitsekoolituse eksamile pääsemise eelduseks üksnes taimekaitsekoolituse läbimine, siis muudetakse TaimKS-i § 79 lõike 5 sõnastust selliselt, et isik, kes ei sooritanud korduseksamit, peab läbima taimekaitsekoolituse. Seni kehtinud sõnastuse alusel ta pidi seda tegema uuesti.

Eelneva alusel täiendatakse ka TaimKS-i § 78² lõiget 5 ning täpsustatakse, et PTA väljastab taimekaitsetunnistuse üksnes taimekaitsekoolituse eksami sooritanud isikule. Isikule väljastatakse selle sihtrühma taimekaitsetunnistus, mille kohta ta eksami sooritas.

Eelnõu punktidega 17 ja 18 täiendatakse TaimKS-i § 78² lõigetega 2^{1–23}, 3¹ ja 3², millega täpsustatakse taimekaitsetunnistuse saanud isiku õigusi ja kohustusi.

TaimKS-i § 78² lõike 2 kohaselt on taimekaitsetunnistus dokument, mis tõendab, et isik võib turustada, osta ja kasutada kõiki taimekaitsevahendeid peale väga mürgiste. Praktikas on ilmnenud vajadus täpsustada taimekaitsetunnistuse õiguslikku tähendust, mistõttu täiendatakse TaimKS-i § 78² lõigetega 2^{1–23} ning kehtestatakse, millised õigused on isikul turustaja, professionaalse kasutaja ja nõustaja taimekaitsetunnistuse omajana.

Täienduse kohaselt annab turustaja taimekaitsetunnistus isikule õiguse turustada kõiki taimekaitsevahendeid peale väga mürgiste ehk tegutseda üksnes turustajana. Turustaja eksami sooritanud isikul eeldatakse piisavate teadmiste olemasolu, millele tuginedes annab turustaja taimekaitsevahendi kasutajatele, sealhulgas professionaalsele kasutajale teavet taimekaitsevahendi kasutamise ning ohutuskartide, tervise- ja keskkonnariskide kohta. Turustajalt ei eeldata taimekaitsevahendite ja -seadmete puhul sama põhjalikke teadmisi kui professionaalselt kasutajalt ja nõustajalt, mistõttu ei laiene talle ka professionaalse kasutaja ja nõustaja õigused.

Professionaalse kasutaja eksami sooritanud isik saab edaspidi professionaalse kasutaja taimekaitsetunnistuse, mis annab isikule õiguse osta, kasutada ja turustada kõiki taimekaitsevahendeid peale väga mürgiste ehk tegutseda nii professionaalse kasutajana kui ka turustajana. Tulenevalt sellest täiendatakse TaimKS-i § 78² lõikega 3² ning kehtestatakse, et turustaja kohta sätestatud nõudeid kohaldatakse ka professionaalse kasutaja suhtes. Täienduse kohaselt peab professionaalne kasutaja, kes tegutseb ka turustajana, täitma turustaja kohta sätestatud nõudeid. Professionaalselt kasutajalt ei eeldata taimekaitsevahendite ja -seadmete puhul sama põhjalikke teadmisi kui nõustajalt, mistõttu ei laiene talle nõustaja õigused.

Kõige põhjalikumana, see on nõustaja eksami sooritanud isik saab edaspidi nõustaja taimekaitsetunnistuse, mis annab isikule õiguse osta, kasutada ja turustada kõiki taimekaitsevahendeid peale väga mürgiste ning anda nõu nende kasutamise kohta ehk tegutseda nii nõustajana, professionaalse kasutajana kui ka turustajana. Tulenevalt sellest täiendatakse TaimKS-i § 78² lõikega 3¹ ning kehtestatakse, et turustaja ja professionaalse kasutaja kohta sätestatud nõudeid kohaldatakse ka nõustaja suhtes. Eelnev tähendab seda, et kui nõustaja taimekaitsetunnistuse saanud isik kavatab tegutseda professionaalse kasutajana või turustajana, kohalduvad talle ka professionaalse kasutaja või turustaja tegevuse kohta sätestatud nõuded.

Seoses eelnevaga täiendatakse **eelnõu punktiga 20** TaimKS-i § 78² lõikega 6¹, mille kohaselt tunnistatakse uue taimekaitsetunnistuse väljastamisel kehtiv tunnistus kehtetuks. Selle muudatusega tagatakse, et edaspidi on isikul ainult üks kehtiv taimekaitsetunnistus. Muudatusega välistatakse, et isikul, kelle taimekaitsetunnistus on kehtetuks tunnistatud, on samal ajal teine kehtiv taimekaitsetunnistus.

Erandit, mille kohaselt ei kohaldata taimekaitsetunnistuse kohta sätestatud väga mürgise taimekaitsevahendi kasutajale, ei muudeta. Väga mürgise taimekaitsevahendi puhul tuleb arvestada TaimKS-i §-des 79¹ ja 79² sätestatud eranditega.

Eelnõu punktiga 21 täiendatakse TaimKS-i § 79 lõikega 2¹, milles täpsustatakse taimekaitsekoolituse eksamiga seonduvat.

TaimKS-i § 79 lõike 2 kohaselt koostab koolitusasutus taimekaitsekoolituse programmi, arvestades taimekaitsevahendi professionaalse kasutaja, turustaja või nõustaja ülesannetest ja vastutusest tulenevaid erisusi, ning esitab selle PTA-le heakskiitmiseks. Siinjuures ei ole TaimKS-is kehtestatud nõudeid eksami korraldamiseks. Arvestades eelnõuga kavandatavat muudatust võimaldada taimekaitsekoolituse eksamil osaleda ilma eelnevalt taimekaitsekoolitusel osalemata, kehtestatakse eraldi taimekaitsekoolituse programmi heakskiitmisest ka õiguslik alus taimekaitsekoolituse eksami läbiviimiseks. Selleks täiendatakse TaimKS-i § 79 lõikega 2¹ ning sätestatakse sarnaselt taimekaitsekoolituse programmi nõuetele, et koolitusasutus võib taimekaitsekoolituse eksami läbi viia juhul, kui PTA on heaks kiitnud koolitusasutuse koostatud eksami ülesehituse ja läbiviimise korra. PTA otsustab taimekaitsekoolituse eksami ülesehituse ja läbiviimise korra heaks kiita või jätta selle heaks kiitmata 20 tööpäeva jooksul selle saamisest arvates. PTA jätab eksami ülesehituse ja läbiviimise korra heaks kiitmata, kui see ei vasta sama paragrahvi lõike 6 alusel kehtestatud nõuetele.

Täpsemad nõuded taimekaitsekoolituse programmi, taimekaitsekoolitusel käsitletavate teemade ja koolituse kestuse kohta kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Eespool kirjeldatud muudatustest tulenevalt muudetakse **eelnõu punktiga 24** ka TaimKS-i § 79 lõikes 6 sätestatud volitusenormi ning täiendatakse seda volitusega eksami ülesehituse ja läbiviimise täpsemate nõuete kehtestamiseks.

Muudatuse järel on koolitusasutusel võimalik eksam läbi viia ilma eelnevalt taimekaitsekoolitust läbi viimata. Seni ei olnud eksami korraldamiseks eraldi nõudeid kehtestatud ning eksam oli lahutamatu osa taimekaitsekoolituse regulatsioonist.

Eelnõu punktiga 22 tunnistatakse kehtetuks TaimKS-i § 79 lõige 3, mille kohaselt koosneb taimekaitsekoolitus aluskoolitusest ja täienduskoolitusest.

Aluskoolitus läbitakse taimekaitsetunnistuse esmakordse taotlemise korral. Täienduskoolitus läbitakse uue taimekaitsetunnistuse taotlemise korral kolm kuud enne taimekaitsetunnistuse kehtivuse lõppemist. Muudatusega loobutakse taimekaitsekoolituse senisest jaotusest, kuna koolitustel käsitletavat teemad kattuvad suures osas. Edaspidi läbitakse taimekaitsekoolitus üksnes vajaduse korral. Kavandatav muudatus on vastavuses Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 5 lõike 1 eesmärgiga tagada professionaalsele kasutajale, turustajale ja nõustajale nii esmane väljaõpe kui ka võimalus oma teadmisi täiendada.

Eksami eduka sooritamisega tõendab isik, et tal on vajalikud teadmised. See on vastavuses Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ artikli 5 lõikega 2, mille kohaselt tõendab tunnistus vähemalt I lisas loetletud teemade kohta piisavate teadmiste olemist, mis professionaalne kasutaja, turustaja või nõustaja on omandanud kas väljaõppe teel või muul viisil.

Muudatuse tulemusel ei ole vaja enam läbida taimekaitsekoolitust tingimata kolm kuud enne senise taimekaitsetunnistuse kehtivuse lõppemist, vaid isik, kes soovib saada uue taimekaitsetunnistuse, saab sooritada eksami sõltumata taimekaitsetunnistuse kehtivuse ajast. Võib eeldada, et kuna eksami korraldamine on oluliselt lihtsam kui koolituse korraldamine, ei osutu võimalus sooritada sobiv eksam mõistliku aja jooksul tulevikus probleemiks.

Eelnõu punktiga 25 muudetakse tervikuna TaimKS-i §-s 80 kehtestatud taimekaitsevahendite registri pidamisega seonduvaid sätteid.

Lõike 1 kohaselt on taimekaitsevahendite registri eesmärk tagada Eestis turule lastud taimekaitsevahendite nõuetekohasus ja tõhus järelevalve turule lastud taimekaitsevahendite üle. Eelnõuga kavandatava muudatusega täiendatakse registri eesmärki teha järelevalvet turule lastud taimekaitsevahendite kasutamise nõuete täitmise üle.

Lõike 1 teise lausega kehtestatakse, et registri eesmärgi saavutamiseks töödeldakse registris isikuandmetest taimekaitsevahendi tootja ja turustaja, taimekaitsetunnistuse omaja ning väga mürgise taimekaitsevahendi kasutaja üldandmeid. Täienduse tegemine on seotud **lõikes 3** kavandatava muudatusega, millega täiendatakse taimekaitsevahendite registrisse kantavate andmete loetelu taimekaitsetunnistuste ja nende omajate andmetega. Tunnistuste üle arvestuse pidamine aitab teostada tõhusamat järelevalvet taimekaitsevahendite kasutamise nõuete täitmise üle, näiteks kontrollida, kas isikul on professionaalseks kasutamiseks mõeldud taimekaitsevahendi kasutamise õigus.

Ühtlasi loobutakse taimekaitsevahendi tootja, turustaja ja väga mürgise taimekaitsevahendi kasutaja elu- või asukoha andmete kandmisest taimekaitsevahendite registrisse. TaimKS-i § 80 lõike 3 muudatuse ettevalmistamise käigus hinnati sätet tervikuna ning otsustati ajakohastada kogu taimekaitsevahendite registrisse kantavate andmete loetelu. Muudatusega jäetakse välja asjaomaste isikute elu- või asukoha andmed, kuna need ei ole järelevalve teostamiseks vajalikud. Samuti jäetakse tekstist välja viide väga mürgise taimekaitsevahendi Eestisse toimetajale, kelle tegevuse üle eraldi järelevalvet ei teostata. PTA teeb TaimKS-i kohaselt järelevalvet väga mürgise taimekaitsevahendi kasutamise ning hoiu- ja turustamiskohtade üle.

Lõikes 2 sõnastatakse uuesti valdkonna eest vastutavale ministrile antud volitusnorm taimekaitsevahendite registri põhimääruse kehtestamiseks. Eelnõuga kavandatava muudatusega täpsustatakse taimekaitsevahendite registri põhimääruse kehtestamise volitusnormi ulatust tagades, et riigivõimu teostatakse üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel ning täidesaatvat võimu on volitatud reguleerima üksnes vähem intensiivsete põhiõiguste piiranguid. Selleks, et tagada ka isikuandmete nõuetekohane töötlemine, täpsustatakse volitusnormi ja sätestatakse, et taimekaitsevahendite registri põhimääruses sätestatakse andmete esitajad ja nendelt saadavad andmed; täpne andmekoosseis; andmete säilitamise täpsemad tähtajad; volitatud töötleja ja tema ülesanded; vastutava töötleja ülesanded; andmete juurdepääsu ja andmete väljastamise kord ning muud andmekogu pidamise korralduslikud küsimused.

Tulenevalt lõikes 3 kavandatavatest muudatustest ajakohastatakse **eelnõu punktiga 26** TaimKS-i § 81 pealkirja, millest jäetakse välja viide registrisse kantavatele andmetele. Registrisse kantavad andmed on ammendavalt loetletud TaimKS-i § 80 lõikes 3.

Lõike 4 kohaselt on taimekaitsevahendite registri vastutav töötleja Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. Sättest on välja jäetud volitatud töötlejaga seonduv, kuna volitatud töötleja määratakse edaspidi lõike 2 kohaselt taimekaitsevahendite registri põhimääruses.

Eelnõu punktiga 27 täiendatakse TaimKS-i § 81 lõiget 1, mille kohaselt kantakse isiku taotluseta taimekaitsevahendite registrisse taimekaitsetunnistuse väljastamise ja kehtetuks tunnistamise otsus (TaimKS-i § 78² lõige 6, § 78² lõige 5, mida eelnõuga täiendatakse, ning eelnõuga kavandatav uus lõige 6¹).

Tunnistuse omajal ning teistel huvitatud isikutel (nt turustaja või taimekaitsetöö tellija) on juba praegu isikukoodi alusel taimekaitsevahendite registri avaliku liidese kaudu võimalik kontrollida vastava tunnistuse olemasolu, selle kehtivust ja numbrit. Isikule taimekaitsetunnistuse plastikkaardina väljastamisest loobus PTA 2023. aasta teisel poolel. Füüsilise dokumendi väljastamisest loobumise põhjuseks oli soov toetada plastiku kasutamise vähendamist, mis omakorda säästab loodusressursse ja aitab vähendada keskkonnasaastet. Elektrooniline taimekaitsetunnistus on mugavam, kuna enam ei ole vaja kaasas kanda füüsilist dokumenti, ning turvalisem, kuna väheneb selle võltsimise, varastamise ja kaotamise risk. Samuti on elektroonilise taimekaitsetunnistuse korral lihtsam tagada andmete ajakohasus, kuna neid saab reaalselt uuendada. Samas on elektroonilise taimekaitsetunnistuse puhul eriti tähtis veenduda isikusamasuses.

Eelnõu punktiga 28 tunnistatakse kehtetuks TaimKS-i § 82, milles on kehtestatud taimekaitsevahendite registrisse kandmise kaitsega seonduv.

Avaliku teabe seaduse³³ kohaselt on kogu avalik teave, mida riik töötleb oma ülesannete täitmisel, avalik, välja arvatud juhul, kui teabe suhtes on kehtestatud juurdepääsupiirang. Juurdepääsupiirang ei kohaldu automaatselt, vaid teabevaldajal on igakordne kohustus kaaluda, kas piirangut teabe suhtes kohaldada või mitte ehk kas andmed on avalikud või juurdepääsupiiranguga. Samas isegi juhul, kui avalik teave on tunnistatud asutusesiseseks teabeks, peab teabevaldaja olukorras, kus selle teabe kohta esitatakse teabenõue, iga kord hindama, millises osas saab seda teavet siiski avalikustada ja millises osas kehtib juurdepääsupiirang (avaliku teabe seaduse § 38 lõige 2). Eelneva alusel on põhjendatud lõike 1 kehtetuks tunnistamine.

Kehtetuks tunnistatavas lõikes 2 on kehtestatud erandid sellise teabe kohta, mis ei saa taimekaitsevahendi puhul olla ärisaladuseks. Nimetatud erandid kehtestati nõukogu direktiivi

³³ [RT I, 05.07.2025, 3](#)

91/414/EMÜ, taimekaitsevahendite turuleviimise kohta, ülevõtmisega Eesti õigusesse. Nimetatud direktiiv tunnistati kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 1107/2009, mida rakendavad sätted jõustusid TaimKS-is 2011. aastal. Eelnõuga kavandatava muudatusega kõrvaldatakse vastuolu avaliku teabe seaduse §-ga 35, milles on kehtestatud teabe asutusesiseseks kasutamiseks tunnistamise alused, eelkõige selle lõike 1 punktiga 17, mille kohaselt on teabevaldaja kohustatud tunnistama asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks teabe, mille avalikustamine võib kahjustada ärisaladust. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 63 on kehtestatud konfidentsiaalsusega seonduv toimeaine heakskiitmise ja taimekaitsevahendi loa taotluse esitamisel. Seega edaspidi tuleb taotleja poolt vastava teabe ärisaladuseks hindamise korral lähtuda avaliku teabe seadusest ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EÜ) nr 1107/2009.

Tulenevalt eelnevast on põhjendatud tunnistada kehtetuks ka sama paragrahvi lõige 4, mille kohaselt on isikul, kelle taimekaitsevahend on turule lubatud, kohustus ärisaladuse avalikustamisest teavitada PTA-d. Teabe käsitlemine ärisaladusena ja sellega seotud muudatused on osa toimeaine, taimekaitseaine ja sünergisti heakskiitmise ning taimekaitsevahendi loa taotluse menetlusest, mistõttu tuleb ka siin lähtuda Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EÜ) nr 1107/2009.

Lisaks eelnevale on põhjendatud tunnistada kehtetuks ka TaimKS-i § 82 lõige 3, mille kohaselt koostab ja avaldab PTA Eestis turule lastud taimekaitsevahendite ning nende kasutamise tingimuste loetelu jooksvalt oma veebilehel. Sama paragrahvi lõike 2¹ kohaselt avalikustab PTA oma veebilehel teabe taimekaitsevahendi loa ja kehtetuks tunnistatud taimekaitsevahendi loa kohta, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 57 sätestatud nõudeid. Seega on teabe avalikustamisega seonduv ammendavalt kehtestatud sama paragrahvi lõikes 2¹. Arvestades aga TaimKS-i § 82 ajakohastamist tervikuna on põhjendatud esitada PTA teabe avalikustamise kohustus edaspidi TaimKS-i § 2¹ lõikes 2, milles on kehtestatud EL-i õigusest tulenevad need liikmesriigi kohustused, mille täitmine on pandud ülesandeks PTA-le.

Eelnõu punktiga 29 muudetakse TaimKS-i §-s 83 sätestatud taimekaitseseadme mõistet, mille kohaselt on taimekaitsevahendi kasutamiseks ettenähtud seade, sealhulgas selle tõhusaks toimimiseks esmatähtis osa pihusti, manomeeter, filter, sõel ja paagi puhastusseade.

Muudatus on tingitud vajadusest võtta arvesse tehnoloogia arengut, ajakohastades loetelu taimekaitseseadme osade kohta, mis on seadme tõhusaks toimimiseks esmatähtsad. Muudatusega jäetakse esmatähtsate osade loetelust välja sellised osad, mida ei kasutata valdavates tänapäevastes taimekaitseseadmetes, näiteks manomeeter. Edaspidi nimetatakse esmatähtsateks osadeks ainult neid seadme osi nagu paak, pump ja pihusti, mis on universaalsed kõikide taimekaitseseadmete, sealhulgas õhusõidukite ja puhtimisseadmete puhul.

Eelnõu punktiga 30 täpsustatakse TaimKS-i § 87⁵ lõike 2 punktis 8 sätestatud taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegija iga-aastast koolitusnõuet. Edaspidi peab taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegija osalema igal aastal vähemalt ühel korral taimekaitseseadme või selle tehnilise kontrolli alases õppetegevuses nagu infopäev, konverents või täienduskoolitus.

Koolitatavaid on Eestis vähe (kuni 15 isikut), kuid kõigile sobiva koolitusaja leidmine võib olla siiski problemaatiline. Samuti on mitme samasisulise koolituse korraldamine aasta jooksul nii väiksele sihtgrupile kulukas, eriti välislektori kaasamise korral. Tulenevalt eelnevast võib jääda mõnel tehnilise kontrolli tegijal kohustuslik täienduskoolitus läbimata, seetõttu on mõistlik muuta täienduskoolituse läbimise nõue tehnilise kontrolli tegijate jaoks paindlikumaks.

Edaspidi saavad taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegijad valida erinevate täienduskoolituste, infopäevade ja konverentside vahel, samas on sellega tagatud, et nad on kursis valdkondlike tehnoloogiliste uuendustega ja taimekaitseseadme testimise võimalusega, ajakohastavad teadmisi ning oskavad kavandada investeeringuvajadusi.

Eelnõu punktiga 31 muudetakse TaimKS-i § 87⁷ lõikeid 3 ja 4, milles on kehtestatud ametliku kontrolli määruse rakendamise seaduse seadusega seaduse.

Eelnõuga kavandatava muudatusega jäetakse lõikest 3 välja viide Veterinaar- ja Toiduametile, mille asemel moodustati 1. jaanuaril 2021. aastal tööd alustanud PTA. Lisaks sellele korrastatakse sätet, et vältida veterinaarseaduse § 73 lõike 3 ülekirjutamist, mille kohaselt on ametliku kontrolli määruse artikli 109 lõikes 2 nimetatud mitmeaastase kontrollikava eest vastutav asutus PTA, kes vastutab mitmeaastase kontrollikava koostamise eest ning nimetatud kava täitmise aastaaruande Euroopa Komisjonile esitamise eest. Sellest tulenevalt täpsustatakse PTA ülesandeid TaimKS-is ning kehtestatakse, et PTA on ametliku kontrolli määruse artiklis 109 nimetatud mitmeaastase kontrollikava ja sama määruse artikli 111 lõike 2 punktis a nimetatud taimetervise, taimekahjustajate ja taimekaitsevahendite eest vastutav asutus ning täidab kõiki asjakohaseid nõudeid.

Mitmeaastane kontrollikava hõlmab kõiki EL-i toidutarneahela õigusaktidega hõlmatud valdkondi, sealhulgas loomatervist, ning sisaldab teavet ametliku kontrolli süsteemi struktuuri ja korralduse kohta. Koostatud kontrollikava ajakohastatakse korrapäraselt ning avalikustatakse ametliku kontrolli määruse artikli 111 lõike 1 kohaselt PTA veebilehel.

Ühtlasi täpsustatakse lõike 4 muudatusega, et PTA on järelevalvekoostöö kontaktausutus ametliku kontrolli määruse artikli 103 lõike 1 tähenduses sama määruse artikli 111 lõike 2 punktis a nimetatud taimetervise, taimekahjustajate ja taimekaitsevahendite puhul.

Eelnõu punktiga 32 täiendatakse TaimKS-i § 88² lõikega 10 ning kehtestatakse PTA õigus teha kontrolltehing TaimKS-i §-s 88³ sätestatud korras. PTA teostab TaimKS-is kehtestatud nõuete täitmise üle riiklikku ja haldusjärelevalvet TaimKS-i § 88 lõike 1 kohaselt. Muudatusega luuakse seaduslik alus, mille kohaselt on PTA-l õigus teha kontrolltehingut. Kuna kontrolltehing on oma olemuselt varjatud järelevalvemeede, siis kehtestatakse kontrolltehingute tegemiseks ka üksikasjalikud menetlusnormid.

Eelnõu punktiga 33 täiendatakse TaimKS-i §-ga 88³ ning kehtestatakse riikliku järelevalve erimeetmena kontrolltehing. Regulatsiooni väljatöötamisel on eeskuju võetud eriseadustest, milles on samuti kehtestatud kontrolltehingute regulatsioon. Eelkõige on arvestatud toote nõuetele vastavuse seadust, mille § 50 lõike 6 kohaselt teeb PTA riiklikku järelevalvet EL-i väetisainetele kehtestatud nõuete täitmise üle. Seetõttu on kontrolltehingute regulatsiooni lisamisel TaimKS-i arvestatud vajadusega hoida järelevalvetegevused ja selle korraldus vähemalt ühe asutuse jaoks ühetaoline. Selliselt suureneb ka kontrolltehingute erimeedet rakendava järelevalveasutuse teadlikkus ja asjatundlikkus, sest meetme kohaldamise asjaolud on ühetaolised asutuse igas järelevalve valdkonnas.

TaimKS-i § 88³ lõike 1 kohaselt on PTA-l õigus teha kontrolltehing, kui TaimKS-is või EL-i õigusaktis kehtestatud nõuete täitmise üle ei ole muul viisil võimalik järelevalvet teostada või see on oluliselt raskendatud ning kontrolltehing on vajalik olulise ohu või korrarikkumise väljaselgitamiseks. Seejuures on kontrolltehingute tegemine piiratud ning seda võib kasutada üksnes TaimKS-is või EL-i õigusaktis taimetervise olemasolu ja selle väljaandmise, sealhulgas kaitsva piirkonna kohta sätestatud nõuete, taimekaitsevahendi loa olemasolu ja turulelaskmise ning turustamise kohta kehtestatud nõuete täitmise kontrollimiseks.

Kontrolltehing võib olla vajalik kohapealse kontrolli tegemisel, aga ka veebi teel tehtava (müügi)tegevuse kontrollimiseks. Tuginedes komisjoni teatise (C/2024/6481) punktile 2.1.1, mis käsitleb e-kaubanduse ametlikku kontrolli, peavad pädevad asutused ametlikult kontrollima „loomi ja kaupu kõikides tootmis-, töötlemis-, turustamis- ja kasutamisetappides“ ja „aineid, materjale ja muid objekte, mis võivad mõjutada loomade ja kaupade omadusi või loomade tervist, ja nende vastavust kohaldatavatele nõuetele kõikides tootmis-, töötlemis-, turustamis- ja kasutamisetappides“ ning „ettevõtjate tegevust, sealhulgas loomapidamist, seadmeid, transpordivahendeid, valdusi ja muid nende kontrolli all olevaid kohti ja nende ümbrust, ning seonduvaid dokumente“.³⁴

Lisaks tavapärasele nii-öelda riskipõhisele järelevalvele võib ilmnedu vajadus teha kontrolltehing ka ohukahtluse korral, näiteks juhul, kui PTA-le on laekunud vihje kontrollida nõuetele mittevastavat toodet või tegevust. Näiteks juhul, kui veebipoes pakutakse müügiks taimekaitsevahendit, mida Eestis turustada ei tohi, saab üksnes kontrolltehinguga kontrollida, kas neid tooteid tegelikult Eestisse saadetakse. Kehtivas TaimKS-s puudub selleks selge seaduslik alus, mistõttu ei ole praegused järelevalvemeetmed piisavad.

Kontrollteingu tegemise otsustab PTA peadirektor või tema volitatud ametnik. Normi eesmärgiks on tagada, et kontrolltehing kui põhiõigusi intensiivselt riivav järelevalvemeede alluks täiendavale kontrollile.

TaimKS-i § 88³ lõike 2 kohaselt on kontrolltehing võlaõigusliku tehingu tunnustega toiming, mille eesmärgiks on kontrollida õigusaktiga kehtestatud nõuetest kinnipidamist. Kontrollteingut tehakse ka veebilehel või muu sidevahendi abil. Veebilehel taimekaitsevahendi müügiks pakkumise üle kontrollteingu tegemisega on võimalik kontrollida näiteks selliste taimekaitsevahendite turustamist, mis on turule lastud teises liikmesriigis, kuid mitte Eestis. Taimetervise valdkonnas on oluline kontrollida veebilehel või sotsiaalvõrgustikus tehtava müügitehingu puhul seda, kas müüdavate taimedega on kaasas ka nõutud taimepass. Nõue, et kaugmüügi teel turustatava taimega peab olema kaasas taimepass, tuleneb taimetervise määruse artiklist 78.

Taimetervise määruse artikli 2 punkti 12 kohaselt on lõppkasutaja isik, kes omandab taimi või taimseid saadusi isiklikuks tarbeks väljaspool nimetatud isiku kaubandus-, äri- või kutsetegevust. TaimKS-is kehtestatud nõuded on suunatud laiemale subjektide ringile ega piirdu vaid lõppkasutajatega, mistõttu on oluline tuvastada nõuete täitmine ka sellisel juhul, kui kaupleja tegevus on suunatud majandus- või kutsetegevusega tegelevatele isikutele. Näiteks ei saa lõppkasutajaks pidada taimekaitsevahendi professionaalset kasutajat, kuna tema ettevalmistus ja teadmised on keskmisest lõppkasutajast oluliselt paremad. Samas on inimese ja looma tervise kaitse ja ohutuse ning keskkonnoahutuse saavutamiseks oluline, et nõuetele vastaksid ka professionaalsele kasutajale pakutav taimekaitsevahend (selle kohta on antud turulelaskmise luba, sellel nõuetekohane märgistus jmt) ja selle müügiks pakkumine ehk turustamine.

TaimKS-i § 88³ lõike 3 kohaselt ei pea kontrollteingut tegev ametnik ennast tehingu tegemisel esitlema ega kandma vormiriietust, samuti ei pea ametnik esitama ametitunnistust enne kontrollteingu eesmärgi saavutamist. **Sama paragrahvi lõike 5** kohaselt teavitab kontrollteingu tegija isikut viivitamata pärast kontrollteingu eesmärgi saavutamist sellest, et tema suhtes tehti kontrolltehing, põhjendades kontrollteingu tegemise asjakohasust.

³⁴ Komisjoni teatis ([C/2024/6481](#)) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625 (ametliku kontrolli määrus) rakendamise kohta, punkt 2.1.1

Kaupluses või muus kohas, kus kaupa müügiks pakutakse, ei pea ostja end tutvustama ega muul viisil tuvastada laskma. Selleks et tuvastada nõuete täitmine müügitegevuse käigus ning vajaduse korral saada järelevalveasutuse omandisse proovi võtmiseks vajalik toode, peab ka järelevalveametnikul olema võimalus alustada müügitegevust või avaldada soovi osta kaupa tarbijana või muu isikuna (professionaalse kasutajana). Selleks on ametnikul võimalus tutvustada end enne müügitehingu lõpule viimist. Kui ametnik on veendunud, et kontrolltehing on olnud edukas ja selle käigus on ametnik saanud kontrollida asjakohaste nõuete täitmist, siis ei ole tal põhjust oma isikut rohkem varjata ning võib avaldada oma isiku, teavitada, et tegemist oli kontrolltehinguga ja jätkata menetlustoimingutega. Seda näiteks olukorras, kus müüja on üleantava kauba valmis pannud ja pole põhjust eeldada, et ta käitus kauba valikul teisiti kui tavatarbija puhul. Arvestades kontrolli olustikku, võib ametnik kontrolltehingust teavitamise edasi lükata kuni müügitehingu lõpetamiseni.

Sama lõike kohaselt, kui kontrolltehingut tehakse sidevahendite abil, võib PTA ametnik kasutada selliseid elektroonilisi kontaktandmeid, mis ei ole seostatavad tema ametiülesannete täitmisega. Eelneva järgi on veebi teel kontrolltehingu tegemiseks lubatud kasutada sellist e-maili aadressi, mis ei sisalda ametniku nime või kasutada sellist telefoninumbrit, mis ei ole tema ametlik kontaktnumber PTA-s.

TaimKS-i § 88³ lõike 4 kohaselt ei või kontrolltehingu tegemisel teha jälitustoiminguid, kihutada isikut süüteo toimepanemisele ega panna toime süüteotunnustega tegu.

Kriminaalmenetluse seadustiku³⁵ § 126¹ lõike 1 kohaselt on jälitustoiming isikuandmete töötlemine eesmärgiga varjata andmete töötlemist ja sisu andmesubjekti eest. Kontrolltehingu tegemise eesmärgiks on kontrollida selle kaupleja tegevuse õiguspärasust, kes pakub avalikult müügiks taimi, taimseid saadusi ja muid objekte või taimekaitsevahendeid. Üldistades peab järelevalveametnik kontrolltehingut kasutades sooritama ostu nagu iga teine selle kaupleja klient. Kontrolltehingu tegemise asjaolu võib ametnik varjata üksnes lühiajaliselt ning tegevust võib varjata üksnes kontrolltehingu tegemise ajal.

Komisjoni teatises (C/2024/6481) ametliku kontrolli määruse rakendamise kohta punkti 2.1.1.2 on sätestatud järgmist. „Pädevad asutused võivad võtta proove ja teha analüüse, et kontrollida kooskõlas ametliku kontrolli määruse artikli 14 punktiga h riskipõhiste kontrollide käigus loomade ja kaupade vastavust nõuetele. See võib puudutada internetis pakutavaid loomi ja kaupu. Proove võib võtta internetis tooteid pakkuvate ettevõtjate valduste kontrollimise käigus. Teine tõhus proovivõtuviis (eelkõige piiriülestes olukordades) on tellida kaupu internetist ja võtta neist proovid kättesaamisel. Sellise proovivõtuviisi puhul ja selleks, et oleks võimalik teha ametlikku kontrolli ette teatamata kooskõlas ametliku kontrolli määruse artikli 9 lõikega 4, võib pädevatel asutustel olla vaja tellimisprotsessi ajal oma identiteeti varjata. Ametliku kontrolli määruse artiklis 36 on sätestatud pädevatele asutustele õiguslik alus kasutada internetist (või muude sidevahendite kaudu) tellitud loomi ja kaupu ametliku kontrolli eesmärgil proovide võtmiseks, ilma et nad ennast identifitseerima peaksid. Ametliku kontrolli määruse artikli 10 lõike 1 kohaselt kontrollib pädev asutus ametlikult kaupu kõikides tootmis-, töötlemis-, turustamis- ja kasutamisetappides, kui see on vajalik asjaomaste normide täitmise kindlakstegemiseks.“³⁶

³⁵ [RT I, 12.12.2024, 7](#)

³⁶ Komisjoni teatis ([C/2024/6481](#)) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625 (ametliku kontrolli määrus) rakendamise kohta, punkt 2.1.1.2

TaimKS-i § 88³ lõike 6 kohaselt protokollitakse kontrolltehing korra- ja kaitseseaduse §-s 12 sätestatud korras. Viidatud paragrahvi lõike 1 kohaselt protokollitakse riikliku järelevalve meetme kohaldamine haldusmenetluse seaduse §-s 18 sätestatud alustel ja korras korra- ja kaitseseaduses sätestatud erisustega. Kui meede protokollitakse, antakse isikule, kelle suhtes meetet on kohaldatud, tema nõudmisel esimesel võimalusel protokolliri kirjalikult. Korra- ja kaitseseaduse eelnõu seletuskirja³⁷ samasisulise paragrahvi kohta antud selgitustest lähtudes ei tähenda protokollimise kohustus, et protokolliri peaks alati koostama juba meetme kohaldamise ajal. Ohutõrje tagamise seisukohalt on oluline, et dokumenteerimine ei muutuks takistavaks asjaoluks meetme kohaldamisel. Samas ei tohi meetme protokollimisega ka liigselt viivitada. Sellisel juhul võivad kaotsi minna olulised dokumenteerimist vajavad asjaolud või saada kahjustada selle isiku huvid, kes soovib kirjalikus vormis tõendit enda suhtes meetme kohaldamise kohta.

TaimKS-i § 88³ lõikes 7 sätestatakse, et kontrollteingu käigus tehtud teing on tühine. Samaselt kehtivatele kontrollteingu regulatsioonidele nähakse ka TaimKS-i kontrollteingu regulatsioonis ette teingu tühisusega seonduv ning kehtestatakse, et kontrollteingu käigus tehtud teing on tühine. Eelnev tähendab seda, et tühine on üksnes lõpule viidud teing. Kuna kontrollteingu tegemise eesmärgiks on lõike 1 kohaselt olulise ohu väljaselgitamine, selle tõrjumine või korra- ja kaitseseaduse kohaldamine, siis tuleb teingu tühisus kõne alla ilmselt vaid üksikutel juhtudel. Pigem tuleb lõpule viia just veebi teel tehtav kontrollteing. Kontrollteingut ei ole vaja lõpule viia, kui korra- ja kaitseseaduse asjaolud selgitati välja enne müügitteingu vahetut alustamist.

Eelnõu punktiga 34 täiendatakse TaimKS-i § 111 lõikega 17 ning kehtestatakse rakendussäte, mille kohaselt võib professionaalne kasutaja kuni 2027. aasta 1. jaanuarini pidada kasutatud taimekaitsevahendite üle arvestust ka muul viisil kui elektrooniliselt.³⁸

Rakendussätte kehtestamisega rakendatakse komisjoni rakendusmääruse (EL) 2025/2203 artiklit 1, mille kohaselt on liikmesriikidel taimekaitsevahendite kasutamise korral õigus lubada, et vastavaid andmeid ei kanta üle ettenähtud elektroonilisse vormingusse alates 1. jaanuarist 2027. Selliselt on tagatud soodsam võimalus Eesti professionaalsetele kasutajatele teha vajalikud ettevalmistused ja viia oma tegevus EL-i õigusega kooskõlla mõistliku aja jooksul.

Eelnõu punktiga 35 muudetakse TaimKS-i normitehnilist märkust, täiendades märget Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ kohta märgetega direktiivi muutvate EL-i õigusaktide kohta.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei kavandata kasutusele võtta uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas EL-i õigusega.

Eelnõu ettevalmistamisel on arvestatud järgmiste EL-i õigusaktidega:

³⁷ Riigikogu koduleht. Korra- ja kaitseseaduse eelnõu seletuskiri. 9.01.2024. [Eelnõu - Riigikogu](#)

³⁸ Vt eelnõu punkti 19 kohta antud vastavasisulisi selgitusi.

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2017/625, mis käsitleb ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid, mida tehakse eesmärgiga tagada toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamine, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 999/2001, (EÜ) nr 396/2005, (EÜ) nr 1069/2009, (EÜ) nr 1107/2009, (EL) nr 1151/2012, (EL) nr 652/2014, (EL) 2016/429 ja (EL) 2016/2031, nõukogu määruseid (EÜ) nr 1/2005 ja (EÜ) nr 1099/2009 ning nõukogu direktiive 98/58/EÜ, 1999/74/EÜ, 2007/43/EÜ, 2008/119/EÜ ja 2008/120/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 854/2004 ja (EÜ) nr 882/2004, nõukogu direktiivid 89/608/EMÜ, 89/662/EMÜ, 90/425/EMÜ, 91/496/EMÜ, 96/23/EÜ, 96/93/EÜ ja 97/78/EÜ ja nõukogu otsus 92/438/EMÜ (ELT L 095, 07.04.2017, lk 1–142);
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/2031, mis käsitleb taimekahjustajate vastaseid kaitsemeetmeid, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) nr 228/2013, (EL) nr 652/2014 ja (EL) nr 1143/2014 ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 69/464/EMÜ, 74/647/EMÜ, 93/85/EMÜ, 98/57/EÜ, 2000/29/EÜ, 2006/91/EÜ ja 2007/33/EÜ (ELT L 317, 23.11.2016, lk 4–104);
- 3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/128/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse tegevusraamistik pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks (ELT L 309, 24.11.2009, lk 71–86);
- 4) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1107/2009 taimekaitsevahendite turulelaskmise ja nõukogu direktiivide 79/117/EMÜ ja 91/414/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 309, 24.11.2009, lk 1–50);
- 5) komisjoni rakendusmäärus (EL) 2020/1740, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 1107/2009 ette nähtud toimeainete heakskiidu pikendamise menetluse rakendamiseks vajalikud sätted ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 844/2012 (ELT L 392, 23.11.2020, lk 20–31);
- 6) komisjoni rakendusmäärus (EL) 2023/564 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1107/2009 kohaselt professionaalsete kasutajate poolt säilitatavate taimekaitsevahendeid käsitlevate andmete sisu ja vormingu kohta (ELT L 74, 13.03.2023, lk 4–9).

6. Seaduse mõjud

Seaduse rakendamisega kaasnevaid mõjusid on analüüsitud Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ §-s 46 nimetatud valdkondades. Eelnõul on otsesed mõjud majandusele, riigiasutuste töökorraldusele, elu- ja looduskeskkonnale. Puuduvad otsesed olulised mõjud riigi julgeolekule ja välissuhetele, regionaalarengule, samuti ei ole otsest sotsiaalset ega demograafilist mõju. Sihtrühmadest on peamiselt mõjutatud põllumajanduse ja taimekaitse valdkonnas tegutsevad ettevõtjad. Mõjude hindamisel käsitletakse üksnes neid mõjukategooriaid, mille puhul kaasneb seaduse rakendamisega otsene mõju.

Kuivõrd eelnõuga kavandavad muudatused mõjutavad erinevates sektorites tegutsevaid isikuid, siis muudatuste koondmõju ei ole võimalik välja tuua ning mõju erinevatele sihtrühmadele on esitatud alapunktides 6.1.– 6.7. Hinnanguliselt mõjutavad kavandavad muudatused 10 205 ettevõtjat, 742 avaliku sektori teenistajat ja 5027 isikut.

6.1. Taimekaitsevahendi kasutamise üle arvestuse pidamise viisi muutumine

Mõju valdkond: riigiasutuste töökorraldus

Mõju sihtrühmad: PTA, PRIA. PTA-s töötab 375 ametnikku ja PRIA-s 340, neist taimekaitsevahendite arvestusega seotute hulk on marginaalne.

Avaldub mõju, selle ulatus ja sagedus: muudatuse kohaselt tuleb taimekaitsevahendite üle arvestust pidada vaid elektrooniliselt masinloetavas formaadis ning riik peab tagama kaasaegsed IT süsteemid, mille vahendusel on kõikidel professionaalsetel kasutajatel võimalus elektrooniliselt arvestust pidada. Muu hulgas tuleb määruse kohaselt tagada professionaalsete kasutajate ligipääs alternatiivsetele asukoha või töödeldud ala identifitseerimismeetoditele, kui töödeldud maa-ala andmeid ei ole võimalik näiteks põllumassiivi numbrina kirja panna. Samuti peavad olema kättesaadaval EPPO koodidele vastavad põllukultuuride üldnimetused, kasutusolukorrad või maakasutuse ning põllukultuuride kasvuetapid vastavalt BBCH monograafiaale. Nimetatud koodid on PTA taimekaitsevahendite registris olemas, kuid avalikus vaates praegu puuduvad. Kasvuetapid on iga taimekaitsevahendite registris oleva toote juures juba leitavad.

Eestis on kasutusel mitu eraettevõtjate põlluraamatu pidamise tarkvara ning ka riiklik PRIA hallatav e-põlluraamat. Põlluraamatu täitmine on kohustuslik põllumajandustootjatele, ent mitte teiste valdkondade esindajatele, kes on samuti professionaalsed taimekaitsevahendite kasutajad. Ratsionaalseim lahendus on riikliku e-põlluraamatu arenduses näha ette võimalus kasutada seda tööriista ka mittepõllumajandustootjatel, et kõigil professionaalsetel taimekaitsevahendite kasutajatel oleks võimalik täita nõudeid ilma lisakuludeta (näiteks tasu eratarkvara haldajale).

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: kõigil professionaalsetel kasutajatel ei ole ühtset süsteemi. PTA peab suutma kontrollida, kas professionaalsed taimekaitsevahendi kasutajad säilitavad kasutuse andmeid nõuetekohaselt. PRIA hallatavas e-põlluraamatu süsteemis ei pruugi IT arendused vastata nende professionaalsete kasutajate vajadustele, kes tegutsevad mittepõllumajanduslikus sektoris.

Mõju valdkond: majandus (taimekaitsevahendite kasutus)

Mõju sihtrühm: taimekaitsevahendite professionaalsed kasutajad. Professionaalsete kasutajate tunnistusi on Eestis 2025. aasta detsembri seisuga välja antud 4531 füüsilisele isikule.

Avaldub mõju, selle ulatus ja sagedus: muutub arvestuse pidamise formaat, see tähendab, et alates 1. jaanuarist 2026. aastal tuleb kõigil professionaalsetel kasutajatel säilitada andmeid taimekaitsevahendi kasutamise kohta vaid elektroonilises masinloetavas formaadis, kuid senises andmekoosseisus arvestatavaid muudatusi ei ole. Tegemist ei ole iseenesest uue nõudega ning valdavalt kasutatakse taimekaitsevahendeid põllumajanduses, kus on kohustus pidada põlluraamatut, mida üha enam peetakse elektrooniliselt. Juhul, kui professionaalse kasutaja taimekaitsevahendi kasutamise andmed on kajastatud elektroonilises põlluraamatus, siis kasutajale mõjusid ei kaasne. Põllumajandustootjaid on kokku üle 12000 ja PTA andmetel on siiani paberil arvestust pidavate professionaalsete kasutajate näol tegu üksikjuhtumitega, kellest osad omakorda peavad arvestust paralleelselt nii paberil kui elektrooniliselt. Olulisem on mõju põllumajandussektoris mitte tegutsevatele professionaalsetele kasutajatele, kes on seni pidanud andmete üle arvestust oma süsteemis (näiteks Exceli fail) või paberkandjal. Exceli fail on samuti vajaduse korral masinloetav formaat. Nende professionaalsete kasutajate arv, kes ei tegutse põllumajanduses, väheneb pidevalt, sest kohalikud omavalitsused lähevad järk-järgult üle mittekeemilistele taimekaitselahendustele ning raudteeettevõtete vajadused on piiratud. Lisakulusid tarkvaralitsentsi omandamiseks kasutajatele ei kaasne, sest e-põlluraamatuga liitumine ja selle kasutamine on tasuta, eratarkvarade liidestamise PRIA infosüsteemiga viib läbi PRIA ja oma tarkvara kasutusele võtmine on vabatahtlik. Andmete nõuetekohaseks säilitamiseks loouakse põllumajandussektoris mitte tegutsevatele professionaalsetele kasutajatele ligipääs PRIA hallatavale e-põlluraamatule ning vajadusel töötatakse tähtjaks välja ühtne masinloetav failiformaat, mis tehakse kättesaadavaks PTA veebilehel.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: kõikidel professionaalsetel kasutajatel ei pruugi olla oskust elektroonilises formaadis andmeid sisestada, kuid andmete sisestamiseks on ette nähtud tähtaeg, mille jooksul on võimalik leida teenusepakkujaid ning nõustajaid.

6.2. Taimekaitsevahendi õhust kasutamine ja sellest teavitamine

Mõju valdkond: riigiasutuste töökorraldus

Mõju sihtrühmad: PTA, METK

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: põllumajandustootjatel on küll huvi kasutada taimekaitsevahendit mehitamata õhusõidukilt, kuid kasutajate täpset suurusjärku ei ole praegu võimalik prognoosida tulenevalt tehnoloogia uudsusest, hinnatasemest ja väga piiratud kasutamiseks sobilike taimekaitsevahendite tootevalikust. Samuti eeldab õhusõiduki käitamine lennundusseaduse nõuete täitmist, mis olenevalt õhusõiduki kategooriast võib olla ajamahukas. PTA jaoks tähendab senikehtinud keelust erisuse võimaldamine lisanduvat töökoormust toodete hindamisel (taimekaitsevahendi õhust pritsimise lisatingimused, toote infolehe uuendamine ning taimekaitsevahendite registrisse asjakohaste muudatuste tegemine) ja IT-süsteemide arendamisel. Taimekaitsevahendite lisahindamine on vajalik, et Eestis oleksid kättesaadavad õhusõidukilt kasutamiseks lubatud taimekaitsevahendid. Samuti on vajalik teavituste ja kasutamise järelevalve, mis eeldab kas IT-arendusi, mille maksumust ei ole praegu võimalik prognoosida, või vakantset tööjõudu, mille suurusjärku ei ole samuti praegu võimalik ette näha, sest see sõltub asjaomaste taimekaitsevahendite kättesaadavusest (2025. aasta seisuga ei ole registreeritud õhust kasutamiseks ühtki toodet) ja loa taotlejate arvust.

METK-i jaoks on oluline olla järjepidevalt kursis valdkonna arengutega ning vajadusel katsetada erinevaid kasutusviise ja uuendada tehnilise kontrolli nõuded seadmetele. Maksumust ja ajakulu ei ole hetkel võimalik ette näha.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitav mõju võib kaasneda juhul, kui PTA ja METK ei suuda teha vajalikke hindamisi ega koguda teadmisi, mis on olulised valdkonna arenguks ja riskivähendusmeetmete rakendamiseks. Ebasoovitavaid mõjusid võrreldes taimekaitsevahendite konventsionaalsete kasutusmeetmetega ei ole ette näha. Suurimaks riskiks on valdkonna uudsus, mis äärmisel juhul võib väljenduda selles, et riigiasutusel tuleb tulevikus teha teatavaid töökorralduslikke muudatusi, mis võivad nõuda lisaressursse (näiteks kasvõi järelevalve tõttu). Hetkel ei ole seda ette näha.

Mõju valdkond: majandus

Mõju sihtrühm: professionaalsed kasutajad

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: muudatusega antakse professionaalsetele kasutajatele garantii investeerida sellisesse seadmesse, mis võimaldab kasutada taimekaitsevahendit paiktöötlemisel. Samal ajal saab mehitamata õhusõidukit kasutada ka külviks, väetise laotamiseks ning seireks. Muutuvate kliima- ja kasutustingimuste oludes võib mehitamata õhusõiduki kasutamine tuua põllumajandustootjatele kaasa alternatiivse võimaluse saaki säilitada ja kaitsta, sest põllul on võimalik teha töid ka siis, kui nt vihmajärgel on muld liiga pehme ning rasketehnikaga ei ole sellel võimalik tööd teha. Õhusõidukit kasutav isik peab läbima asjakohased koolitused ning tal peab olema asjakohane luba õhusõiduki kasutamiseks, samuti peab ta teavitama PTA-d õhusõidukilt taimekaitsevahendi kasutamisest. Nimetatud nõuded toovad kaasa täiendava aja- ja finantskulu. Samas on tegemist eeskätt lisavõimalusega ning võimalik kasutaja hindab eelnevalt tegevuse majanduslikku mõttekust, sealhulgas riigiga seotud menetlusi ehk tegemist ei ole nõudega, mille täitmine on sihtrühmale vältimatu.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: mehitamata õhusõidukilt pritsitakse taimekaitsevahendit, mida ei ole lubatud õhust pritsida või mis ei vasta selle kasutamise infolehele ja kasutustingimustele. Nimetatud riskide vähendamist mõjutab asjakohane järelevalve.

Mõju valdkond: elu- ja looduskeskkond

Mõju sihtrühm: avalikkus

Avalduv mõju, selle ulatus ja sagedus: tegemist on ühest küljest mitte liiga laialdaselt levinud seadmetega, mistõttu võib tekkida kõhklusi nende ohutus kasutuses. Samal ajal tegeletakse

aktiivselt asjakohase õhust taimekaitsevahendi kasutamise valdkonna arendamise ja regulatsioonidega nii üle maailma kui ka EL-is. Ka Eestis on teadusasutused huvitatud erinevate seadmete katsetamisest, et tagada elu- ja looduskeskkonna ohutus, vähendada keskkonnakoormust ning säilitada samal ajal konkurentsivõime. Mehitamata õhusõidukilt on lubatud kasutada vaid sellist taimekaitsevahendit, mis on läbinud asjakohase riskihindamise ning mida kasutatakse vastavalt taimekaitsevahendi loal ja asjakohastes õigusaktides sätestatule.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: toodete väärkasutus

6.3. Taimekaitsekoolituse nõude leevendamine

Mõju valdkond: haridus

Mõju sihtrühm: viis taimekaitsekoolitusi korraldavat täienduskoolitusasutust, taimekaitsevahendi turustajad, professionaalsed kasutajad ja nõustajad. 2025. a detsembri seisuga oli professionaalse kasutaja tunnistuse omajaid 4531 isikut, turustaja tunnistuse omajaid 462 isikut ja nõustaja tunnistuse omajaid 19 isikut.

Avaldub mõju, selle ulatus ja sagedus: seni kehtinud korra järgi pidid kõik taimekaitsevahendi turustajad, professionaalsed kasutajad ja nõustajad osalema taimekaitsekoolitusel iga viie aasta järel. Edaspidi muutub keskseks asjakohaste teadmiste olemasolu isikul, sõltumata teadmiste omamise viisist ehk sisuliselt muutub taimekaitsekoolituse läbimine vabatahtlikuks. Muudatuse tulemusel väheneb koolitustel osalejate hulk. Edaspidi väljastatakse taimekaitsetunnistus üksnes eksami sooritatud isikule ja kõik taimekaitsetunnistuse olemisest huvitatud isikud peavad vähemalt iga viie aasta tagant sooritama eksami.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: muudatus mõjutab koolitusasutuste sissetulekut, kuna eksamitasu moodustab ainult osa taimekaitsekoolituse tasust. Võib eeldada, et sissetuleku vähenemise tulemusel on koolitusasutustel vähem võimalusi investeerida õppematerjalide väljatöötamisse. Samas, kuna asjakohaste teadmiste olemasolu kontrollitakse eksami edukal sooritamisel, siis ei saa eeldada, et muudatuse tulemusel toimub taimekaitsetunnistuse omajate teadmiste kvaliteedi langus.

Mõju valdkond: halduskoormus

Mõju sihtrühm: taimekaitsetunnistuse omajad, keda 2025. a detsembri seisuga hinnanguline arv oli 5012 isikut.

Avaldub mõju, selle ulatus ja sagedus: taimekaitsevahendi turustaja, professionaalne kasutaja ja nõustaja peavad kehtiva nõude kohaselt uue taimekaitsetunnistuse saamiseks läbima iga kord taimekaitsekoolituse ja sooritama edukalt eksami. Muudatuse tulemusel piisab taimekaitsetunnistuse taotlemiseks vaid eksami sooritamisest. Muudatus võimaldab taimekaitsetunnistust taotleda soovival isikul vähemalt kord viie aasta jooksul säästa aega (kuni kolm tööpäeva) ja raha, sooritades eksami ilma eelnevalt koolitusel osalemata.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike.

6.4. Taimekaitsetunnistuse õigusliku tähenduse täpsustamine

Mõju valdkond: töö- ja halduskoormus

Mõju sihtrühmad: PTA, viis taimekaitsekoolitusi korraldavat täienduskoolitusasutust

Avaldub mõju, selle ulatus ja sagedus: TaimKS-i § 79 lõike 2 kohaselt koostab koolitusasutus taimekaitsekoolituse programmi, arvestades taimekaitsevahendi professionaalse kasutaja, turustaja või nõustaja ülesannetest ja vastutusest tulenevaid erisusi, mistõttu tuleb taimekaitsetunnistuse õigusliku tähenduse täpsustamisel tehtud muudatuse järel koolitusasutustel analüüsida oma taimekaitsekoolituse programmi, korrigeerida seda ning esitada uuendatud versioon PTA-le heakskiitmiseks. PTA hindab koolitusprogrammi vastavust

nõuetele 20 tööpäeva jooksul. Muudatuse tulemusel suureneb PTA ja taimekaitsekoolituse korraldavate koolitusasutuste töökoormus ja halduskoormus ühekordselt.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: taimekaitsekoolituse programmi PTA-le heakskiitmiseks esitamisega kaasneb alati risk, et see ei vasta nõuetele ning jääb seetõttu heaks kiitmata. Kuna üldjuhul esitab koolitusasutus PTA-le taimekaitsekoolituse programmi heakskiitmiseks ajal, kui koolitused ei toimu (näiteks suve alguses), on ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike.

6.5. Koolitusasutuse õigus viia läbi taimekaitsekoolituse eksam ilma taimekaitsekoolitust korraldamata

Mõju valdkond: töö- ja halduskoormus

Mõju sihtrühmad: PTA, viis taimekaitsekoolituse korraldavat täienduskoolitusasutust

Avaldub mõju, selle ulatus ja sagedus: seni oli eksamite korraldamine taimekaitsekoolituse korraldamise lahutamatuks osaks ning eksami korraldamiseks ei pidanud eraldi dokumente PTA-le heakskiitmiseks esitada. Muudatuse tulemusel tuleb edaspidi kõikidel koolitusasutustel enne eksami korraldamist eksami ülesehituse ja läbiviimise kord esitada PTA-le heakskiitmiseks. PTA hindab selle vastavust kehtestatud nõuetele 20 tööpäeva jooksul. Eksami ülesehituse ja läbiviimise kord tuleb esitada PTA-le heakskiitmiseks iga kord, kui eksami korraldamises tehakse muudatus. Muudatuse tulemusel suureneb nende koolitusasutuste halduskoormus, kes seni korraldasid taimekaitsekoolituse, mille lahutamatuks osaks oli eksam, samuti kaasneb halduskoormus uutele eksami korraldamisest huvitatud koolitusasutustele. Samuti suureneb töökoormus PTA jaoks, kes peab eksami ülesehituse ja läbiviimise korra heaks kiitma.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike

6.6. Taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegija iga-aastase koolitusel osalemise kohustuse leevendamine

Mõju valdkond: halduskoormus

Mõju sihtrühm: tehnilise kontrolli tegijad (kuni 15 isikut)

Avaldub mõju, selle ulatus ja sagedus: tehnilise kontrolli tegijatel on kohustus täiendada oma teadmisi kord aastas. Seni kehtinud nõuete järgi oli kohustus läbida täienduskoolitus. Täienduskoolituse korraldamine ja kõigile sobiva koolitusaja leidmine on olnud problemaatiline. TaimKS-i muudatusel on positiivne mõju taimekaitseseadme tehnilise kontrolli tegijatele, võimaldades neil oma pädevuse täiendamise kohustust paindlikumalt täita ja osaleda igal aastal õppetegevuses (infopäev, konverents, täienduskoolitus ja muud) lähtuvalt oma vajadusest ja võimalusest (veebis või füüsiline üritus, tasuta või tasuline ja muud võimalused). Muudatus avaldab positiivset mõju.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike.

6.7. Kontrolltehing

Mõju valdkond: järelevalve ja riigiasutuse töökorraldus

Mõju sihtrühm: PTA taimetervise ja paljundusmaterjali osakond, taimekaitse ja väetise osakond
Avaldub mõju, selle ulatus ja sagedus: kavandatavad muudatused mõjutavad vähesel määral PTA kahe osakonna töökorraldust, sest kontrolltehingute arv oleks väike ja need tehakse üksnes PTA poolt hinnatud riskide või ametile edastatud vihjete põhjal. Näiteks sel aastal laekus toidu- ja söödaalase kiirhoiatussüsteemi kaudu viis teadet taimekaitsevahendite nõuetele mittevastavuse kohta. See on vihjete arv, millega peab PTA olema valmis arvestama kontrolltehingute vajadust hinnates. Samas on kontrolltehtingu tegemise ettenägemine lisavõimalus avastada (veebi)müügiga seonduvaid rikkumisi. Kavandatavad muudatused

toovad kaasa lisakulusid. Järelevalveasutusele tuleb kontrolltehtingu tegemise võimaluse ettenägemise korral eraldada eelarvevahendid kontrollitava teenuse ja toote ostmiseks ning analüüsimiseks. Suurusjärku ei ole võimalik praegu prognoosida.

Mõju valdkond: majandus

Mõju sihtrühm: ettevõtjad, kes turustavad taimi, taimseid saadusi, muid objekte ja taimekaitsevahendeid

Avaldub mõju, selle ulatus ja sagedus: võimalus teha kontrolltehtingut parandab konkurentsiolukorda ettevõtluses, sest see muudab seaduserikkumise või ebavõrdsete konkurentsitingimuste loomise ettevõtjatele riskantsemaks. Lisaks suurendab kontrolltehtingute tegemine läbipaistvust turul, mis aitab tugevdada usaldust nii tarbijate kui ka teiste ettevõtjate seas.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: kontrolltehting on põhiõigusi riivav meede, samas paraneb selle tegemise tulemusel konkurents ja turu selgus.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Kavandatavate muudatustega ei kaasne mõju riigieelarve kuludele ja tuludele.

8. Rakendusaktid

Eelnõuga kavandatavate muudatuste tõttu muutub üks volitusnorm ning kaasneb kahe rakendusakti ajakohastamise vajadus. Eelnõuga kavandatavate muudatuste tõttu muudetakse järgmiseid rakendusakte:

- 1) regionaal- ja põllumajandusministri määrus „Taimekaitsekoolituse programmi, taimekaitsekoolitusel käsitletavate teemade, koolituse kestuse, eksami ülesehituse ja läbiviimise nõuded“ (TaimKS-i § 79 lõike 6 alusel);
 - 2) maaeluministri 8. märtsi 2019. a määrus nr 21 „Taimetervise registri põhimäärus“³⁹ ja
 - 3) maaeluministri 8. märtsi 2019. a määrus nr 26 „Taimekaitsevahendite registri põhimäärus“⁴⁰.
- Rakendusakti kavandid on lisatud seletuskirjale (lisa 1).

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras. Eelnõuga kavandatavate muudatustega kohanemiseks ei ole vaja üleminekuaga.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu [25-0441/01](#).

Eelnõu esitati arvamuse saamiseks järgmistele organisatsioonidele: Eesti Põllumajandus- ja Kaubanduskoda, Eesti Taimekaitse Assotsiatsioon, Eesti Talupidajate Keskliit, Järvamaa Kutsehariduskeskus, Räpina Aianduskool, MTÜ Eesti Turbaliit, Põllumeeste ühistu Kevili, Aiandusliit, Transpordiamet, Sendihaldur OÜ, A.Tammel AS, Karitsa Tehnik OÜ, Kuivajõe Talukaup OÜ, Wihuri OÜ, Viru Nõuandekeskus OÜ, Pärnumaa Talupidajate Nõuandekeskus

³⁹ [RT I, 03.10.2025, 12](#)

⁴⁰ [RT I, 04.07.2023, 43](#)

OÜ, Maamasin OÜ, Sike Agri OÜ. Eelnõu kohta tegid ettepanekuid Räpina Aianduskool, Põllumeeste ühistu Kevili, Eesti Põllumajandus- ja Kaubanduskoda, MTÜ Eesti Turbaliit ja Eesti Taimekaitse Assotsiatsioon.

Tagasiside eelnõu kohta esitasid Põllumeeste Ühistu KEVILI, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Räpina Aianduskool, MTÜ Eesti Taimekaitse Assotsiatsioon ja MTÜ Eesti Turbaliit. Esitatud ettepanekutega arvestamise ja arvestamata jätmise põhjendused on esitatud kooskõlastamise käigus esitatud märkuste ja ettepanekutega arvestamise tabelis (lisa 2).

Algatab Vabariigi Valitsus 18. mail 2026. a

Vabariigi Valitsuse nimel

(allkirjastatud digitaalselt)

Heili Tõnisson

Valitsuse nõunik